

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М.
«_____» _____ 2022 р.

ДИПЛОМНА РОБОТА

(ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА)

ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ «БАКАЛАВР»
на тему:

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНА СИСТЕМА ЯПОНІЇ

Виконавець: здобувач вищої освіти 4 курсу групи Т-413 **Лещенко Артем
Вікторович**

Науковий керівник: к. геогр. н., доцент кафедри міжнародного туризму та
країнознавства **Ткачук Леоніла Миколаївна**

Нормоконтролер: _____
(підпис)

Борисюк Оксана Анатоліївна
(П.І.Б.)

КИЇВ – 2022

НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет міжнародних відносин
Кафедра міжнародного туризму та країнознавства
Спеціальність: 242 «Туризм»
ОПП: «Туризмознавство»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри

_____ Дудник І.М

«_____» _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

Лещенко Артема Вікторовича
(П.І.Б. випускника)

1. Тема роботи «Туристично-рекреаційна система Японії» затверджена наказом ректора № 400 /ст від «19» квітня 2022 р.
2. Термін виконання роботи: з «16» травня 2022 р. по «19» червня 2022 р.
3. Вихідні дані роботи: при написанні дипломної роботи у якості джерельної бази використовувалися нормативно-правові документи, зокрема, дані офіційної статистики Японії, статті зі спеціалізованих періодичних видань, в яких досліджено проблеми розвитку туристично-рекреаційних систем та мережу Інтернет.

4. Зміст пояснювальної записки:

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. Теоретико-методичні аспекти наукового дослідження туристично-рекреаційних систем

РОЗДІЛ 2. Передумови та чинники розвитку туристично-рекреаційної системи Японії

РОЗДІЛ 3. Сучасний стан розвитку туристично-рекреаційної системи Японії

РОЗДІЛ 4. Проблеми та перспективні напрями розвитку туристично-рекреаційної системи Японії: досвід для України

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

5. Перелік обов'язкового ілюстративного матеріалу: Рис. 1.1. Типізація територіальних туристично-рекреаційних систем, Рис. 1.2. Класифікація рекреаційно-туристичних ресурсів за О.О. Бейдиком, Рис. 1.3. Класифікація рекреаційно-туристичних ресурсів за І.В. Смалом, Рис. 1.4. Складові туристично-рекреаційної інфраструктури, Рис. 2.1. Кліматичні зони Японії, Рис. 2.4. Об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Японії, Рис. 3.1. Кількість прибуттів до Японії за 2018-2021 рр., Рис. 3.2. Кількість відбуттів резидентів Японії за 2018-2019 рр., Рис. 3.4. Візити резидентів Японії за кордон, квітень 2022 р

6. Календарний план-графік

№ з/п	Завдання	Термін Виконання	Відмітка про виконання
1.	Проаналізувати літературні та інші джерела з проблеми дослідження.	02.05 - 06.05 2022 р.	Виконано
2.	Обґрунтувати об'єкт, предмет дослідження, сформулювати завдання і мету. Написати вступ.	07.05 – 08.05 2022 р.	Виконано
3.	Написати вступ щодо актуальності дослідження туристичних ресурсів Японії як чинника розвитку туризму	09.05 - 15.05 2022 р.	Виконано
4.	Збір та узагальнення матеріалу щодо розвитку туризму в Японії.	16.05 - 25.05 2022 р.	Виконано
5.	Дослідження та узагальнення особливостей, туристичних ресурсів, а також тенденцій, і стану розвитку туризму Японії. Написати третій та четвертий розділи роботи	26.05 - 31.05. 2022 р.	Виконано
6.	Узагальнити результати проведеного дослідження, сформулювати висновки	01.06 - 05.06 2022 р.	Виконано

7.	Підготувати доповідь на попередній захист, розробити демонстраційні матеріали.	06.06 - 09.06 2022 р.	Виконано
8.	Провести роботу над зауваженнями після попереднього захисту дипломної роботи.	10.06 - 12.06. 2022 р.	Виконано
9.	Захист дипломної роботи.		

7. Дата видачі завдання: «02» травня 2022 р.

Науковий керівник дипломної роботи _____ Ткачук Л.О
(підпис керівника) (П.І.Б.)

Завдання прийняв до виконання _____ Лещенко А.В
(підпис випускника) (П.І.Б.)

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка до дипломної роботи «Туристично-рекреаційна система Японії»: 104 сторінок, 35 рисунків, 3 таблиці, 36 використаних літературних джерел

Об'єкт дослідження – туристичні ресурси.

Предмет дослідження – туристичні ресурси Японії як чинник розвитку туризму в Японії.

Мета дослідження – **Мета роботи** полягає у дослідженні та узагальненні особливостей та тенденцій функціонування *туристично-рекреаційної системи Японії у контексті створення можливостей для поглиблення двостороннього туристичного обміну між Японією та Україною та використання передового досвіду туристичних організацій Японії в Україні.* Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні **завдання**:

- ✓ Вивчити теоретико-методичні засади концепції туристично-рекреаційних систем
- ✓ Дослідити передумови та чинники розвитку туристично-рекреаційної системи Японії;
- ✓ Проаналізувати туристичні потоки Японії;
- ✓ Охарактеризувати сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури;
- ✓ Дослідити туристичне районування та визначити основні туристичні центри Японії;
- ✓ Проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку туристичного обміну між Україною та Японією
- ✓ Виявити актуальні для України аспекти досвіду ефективного розвитку туризму в Японії.

Методи дослідження. Були використані методи: теоретичний аналіз джерел інформації з проблем дослідження; метод системного аналізу; метод аналізу економічних показників, їх динаміки; графічний метод для

відображення територіального розміщення кластерів; методи моделювання та прогнозування.

Інформаційними джерелами при написанні роботи були досліджені праці вітчизняних та зарубіжних вчених, статистичні дані, Інтернет-ресурси японських національних туристичних сайтів, сайтів статистики – Statistics Bureau of Japan, JNTO Statistics та інші.

Наукова новизна роботи полягає у аналізі та узагальненні найновіших статистичних, теоретичних та практичних даних офіційних іноземних джерел 2015-2020 років написання, дослідженні національної туристично-рекреаційної системи Японії, її ресурсів, особливостей, чинників та перспектив розвитку. Статистичні дані, графіки, таблиці та діаграми можна використовувати як навчальний матеріал.

ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНА СИСТЕМА, МІЖНАРОДНИЙ
ТУРИЗМ, РОЗВИТОК, ПРИРОДНІ РЕСУРСИ, ЧИННИКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ	11
1.1 Туристично-рекреаційні системи як об'єкт наукового дослідження	11
1.2 Туристично-рекреаційні ресурси: структура та класифікація	15
1.3 Інфраструктурна складова туристично-рекреаційної системи.....	19
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ	25
2.1. Природні туристично-рекреаційні ресурси Японії.....	25
2.2. Історико-культурні туристичні ресурси Японії.....	40
2.3 Соціально-економічні передумови та чинники розвитку туризму в Японії	54
Висновки до другого розділу	57
РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ	60
3.1 Туристичні потоки Японії.....	60
3.2 Туристична інфраструктура Японії.....	65
3.3 Рекреаційно-туристичне районування та провідні центри туризму.....	766
Висновки до третього розділу	87
РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ	89
4.1. Актуальні напрями розвитку туристично-рекреаційних систем на прикладі Японії	89
4.2 Сучасний стан та перспективи розвитку туристичного обміну між Україною та Японією.....	93
ВИСНОВКИ	977
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	101

ВСТУП

Актуальність дослідження полягає в тому, що в Японії туризм вносить суттєвий внесок у ВВП країни, є однією з найприбутковіших галузей японської економіки. Зокрема має досить великий вплив на господарство країни, приносячі валютні надходження та сприяючи збільшенню зацікавленості туристів в унікальній культурі Сходу.

Метою спрямованості країни в сфері туризму є збільшення туристичних потоків та приваблення туристів до популярних туристичних центрів. Географічне положення країни дозволяє всебічно розвивати сферу туризму від релігійного до відпочинкового напрямку. Ефективне просування національних пам'яток та унікальних релігійних об'єктів дає змогу приваблювати туристів з усього світу.

Туристичні ресурси Японії дуже різноманітні, від морських і гірських (придатних для організації також і зимового відпочинку) курортів та бальнеологічних зон до історичних, культурних та релігійних центрів по всій країні. Окремо слід відзначити дуже високий розвиток туристичної інфраструктури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження проблематики та сучасного стану розвитку туристично-рекреаційної сфери Японії, у тому числі й популярних туристичних центрів, висвітлено у працях вітчизняних вчених: Любіцева О.О, Александрової А.Ю, Н.В Антонюк, Ушаков Д.С, М.П. Мальської, та ін. Стосовно розвитку туристично-рекреаційної сфери більш глибоко розглянуто в статтях та джерелах зарубіжних вчених таких як Бергер А.А та інші.

На основі аналізу теоретичної бази дослідження виокремлені об'єкт, предмет і мета дипломної роботи. Так, – **об'єктом дослідження** є туристично-рекреаційна система Японії, **предметом** – актуальні тенденції та регіональні особливості функціонування туристично-рекреаційна система Японії. **Мета роботи** полягає у дослідженні та узагальненні особливостей та тенденцій

функціонування туристично-рекреаційна система Японії у контексті створення можливостей для поживлення двостороннього туристичного обміну між Японією та Україною та використання передового досвіду туристичних організацій Японії в Україні.

На основі мети були визначені такі **завдання дослідження**:

- ✓ Вивчити теоретико-методичні засади концепції туристично-рекреаційних систем
- ✓ Дослідити передумови та чинники розвитку туристично-рекреаційної системи Японії;
- ✓ Проаналізувати туристичні потоки Японії;
- ✓ Охарактеризувати сучасний стан розвитку туристичної інфраструктури;
- ✓ Дослідити туристичне районування та визначити основні туристичні центри Японії;
- ✓ Проаналізувати сучасний стан та перспективи розвитку туристичного обміну між Україною та Японією
- ✓ Виявити актуальні для України аспекти досвіду ефективного розвитку туризму в Японії.

Під час написання дипломної роботи мною будуть використані наступні **методи дослідження**:

- теоретичний аналіз джерел інформації з проблем дослідження;
- метод системного аналізу;
- метод аналізу економічних показників, їх динаміки;
- графічний метод для відображення територіального розміщення кластерів;
- методи моделювання та прогнозування.

Область застосування результатів роботи: результати роботи можуть бути застосовані в розширенні наявної інформації про туристично-рекреаційну систему Японії, для обґрунтування конкретних заходів з поживлення двостороннього туристичного обміну, упровадження передового досвіду з туристичної діяльності Японії в Україні..

Матеріал дослідження може бути корисним у навчальному процесі під час вивчення дисциплін «Туристичне краєзнавство», «Організація туристичних подорожей», «Організація рекреаційної діяльності», «Організація екскурсійної діяльності» та ін.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ НАУКОВОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ СИСТЕМ

1.1 Туристично-рекреаційні системи як об'єкт наукового дослідження

Усвідомлення людиною цілісності світу, взаємозалежності та взаємопов'язаності суспільства та природи обумовлює той факт, що системне мислення та комплексний аналіз проблем стають основою наукових досліджень у всіх сферах у тому числі і в туризмі.

Наріжним каменем системного методу аналізу можна вважати розгляд будь-якого явища дійсності (у нашому випадку - туризму) як складної системи, яка, з одного боку, має власну структуру з різноманітним внутрішнім зв'язком, а з іншого боку, є складовою частиною складнішої суперсистеми, унаслідок чого необхідно розглядати як внутрішні зв'язки досліджуваної системи, так і її взаємодію з іншими системами.

Під системою у загальному сенсі розуміють множину елементів з відносинами і зв'язками між ними, що утворюють певну цілісність [18]. Поняття системи зустрічається ще у давньогрецьких вчених, які тлумачили її як світовий порядок. Системно уявляли світ, політику, економіку Аристотель, І. Кант, Г. Гегель, Ф. Шеллінг, Г. Сковорода. Однак, системний підхід щодо аналізу туризму та його потенціалу отримав розвиток відносно недавно. Повертаючись від загальних принципів системної теорії до конкретної системи "туризм", слід зазначити, що вона виникла та існує в рамках трьох взаємопов'язаних суперсистем: суспільство, економіка, природне середовище. На думку швейцарського дослідника К. Каспара, сама система "туризм" має дві внутрішні субсистеми: суб'єкт туризму, тобто власне споживач туристичних послуг – людина, з усім різноманіттям його туристичних потреб та мотивів поведінки; та об'єкт туризму – турцентри, туристичні підприємства

та туристичні організації (державні та громадські організаційно-правові структури, що здійснюють розвиток туризму).

Однак слід зазначити, що у науковій літературі немає єдиного підходу до визначення туристично-рекреаційної системи. Дослідники одностайні у тому, що це поняття включає сукупність елементів туризму, тоді як який набір цих елементів, є предметом дискусії. Будемо вважати, що серед основних елементів системи виділяють ті, які прямо чи опосередковано залучені у виробництво благ із задоволення потреб туристів. Зокрема, туристично-рекреаційної системи передбачає інтеграцією підприємств туризму та постачальників турпродукту та турпослуги (виробничої та невиробничої сфери), а також врахування специфіки певної території, яка виступає як ресурсна база. До структури туристично-рекреаційної системи у загальному вигляді включають: туристські ресурси, інфраструктуру туризму, туристську діяльність

Вважається, що туристично-рекреаційній системі притаманні наступні властивості:

- соціальна спрямованість, тобто основне її завдання – забезпечення соціальної комфортності населення шляхом задоволення туристично-рекреаційних потреб;

- проблемна орієнтованість, тобто туристично-рекреаційна система повинна раціонально та ефективно використовувати наявний потенціал та органічно вписуватись у коло вирішення пріоритетних напрямків розвитку регіону і держави в цілому.

Одночасно слід визначити і такі її властивості:

- відкритість – туристична система взаємодіє з різними зовнішніми системами, здійснює взаємопроникнення елементів туристської системи з елементами інших систем, обмінюється з ними ресурсами та інформацією;

- цілісність – у процесі функціонування туристична система має внутрішню взаємозв'язок (просторово-часовий, причинно-наслідковий);

- емерджентність (від англ. Emergence - виникнення, поява, прояв нового) – при розвитку взаємозв'язків між елементами система набуває нових властивостей, які не властиві її елементам окремо;

- ієрархічність - туристична система може розглядатися як компонент деякої (соціальної, економічної) системи вищого рівня, а елементи туристичної системи можуть виступати як системи на нижчих рівнях;

- стійкість – це здатність системи реагувати на дії та загрози зовнішнього середовища (непередбачувані техногенні катастрофи, природні катаклізми, політичні, економічні та соціальні ситуації, які носять випадковий характер), адаптуючи поведінку до нових умов, зберігати або змінювати структуру при зникненні окремих її елементів та виникнення інших внутрішніх проблем;

- синергізм – загальна функціональність системи краще, ніж у всіх її складових елементів разом узятих, сукупний ефект перевищує просту суму результатів дії її елементів;

- саморозвиток – наявність механізмів, які забезпечують самозбереження та вдосконалення системи. До таких механізмів відносяться: самоорганізація, самоврядування та цілепокладання. Самоорганізація – це процес створення взаємозв'язків та розподілу функцій між елементами системи. Самоврядування виявляється у взаємодії елементів системи, спрямованому здійсненню керуючих впливів з використанням зворотних зв'язків та сприяє самозбереженню системи. Цілепокладання передбачає формулювання та вибір цілей функціонування, вироблення напряму діяльності системи їх реалізації, координує мети складових її підсистем.

Російський вчений І.В. Зорін вважає, що туристично-рекреаційна система формується на стику трьох окремих підсистем – природи, суспільства, народного господарства – й містить у собі компоненти вказаних підсистем: природні туристичні ресурси, туристи (формальна тимчасова суспільна група), туристичні засоби (матеріально-технічні, енергетичні й трудові ресурси, необхідні для обслуговування туристично-рекреаційної системи).

[13]

На думку Л. Г. Лук'янової туристично-рекреаційна система - це «сукупність взаємодіючих структур, елементів і явищ, які направлені на забезпечення рекреаційних потреб суспільства» [24, с. 154].

Ф. Ф. Мазур розглядає туристично-рекреаційну систему як «систему відкритого типу, яка знаходиться у постійній взаємодії із зовнішнім середовищем» [19, с. 18].

В. С. Преображенський туристично-рекреаційну систему розуміє як «сукупність територіальних мереж підприємств різноманітних субгалузей рекреаційного господарства» [22, с. 5], що, на його думку, володіють не лише інтегральними, а й власними закономірностями розміщення та розвитку з погляду територіальної диференціації економіки.

Н. В. Фоменко розглядає туристично-рекреаційну систему як функціональну систему, яка представлена блоками, які є системами нижчого порядку:

- ✓ група рекреантів;
- ✓ природні та культурні комплекси;
- ✓ технічна система;
- ✓ група обслуговуючого персоналу;
- ✓ система органів управління туристично-рекреаційної системи.

Територіальна туристично-рекреаційна система нормально функціонує при тісній взаємодії декількох галузей на певній території. Для сформованої територіальної туристично-рекреаційної системи як міжгалузевого утворення необхідно мінімум п'ять функціональних галузей і їх груп.

І. В. Зорін, В. С. Преображенський та Ю. О. Веденін виокремити такі типи туристично-рекреаційних систем. За функціями рекреаційної діяльності розрізняють лікувальний, спортивний і пізнавальний типи систем; за ступенем співвідношення в організації відпочинку незміненої природи та технологічних систем – урбанізований із такими підтипами: міста-курорти, міста-екскурсійні центри, дачні селища та неурбанізований

із підтипами прогулянкові парки, спортивні парки, мисливські (риболовні) парки, архітектурно-історичні парки; за територіальною орієнтацією – територіальні рекреаційні системи світового, всесоюзного, міжагломераційного та міського значення. [32, с. 77–84]

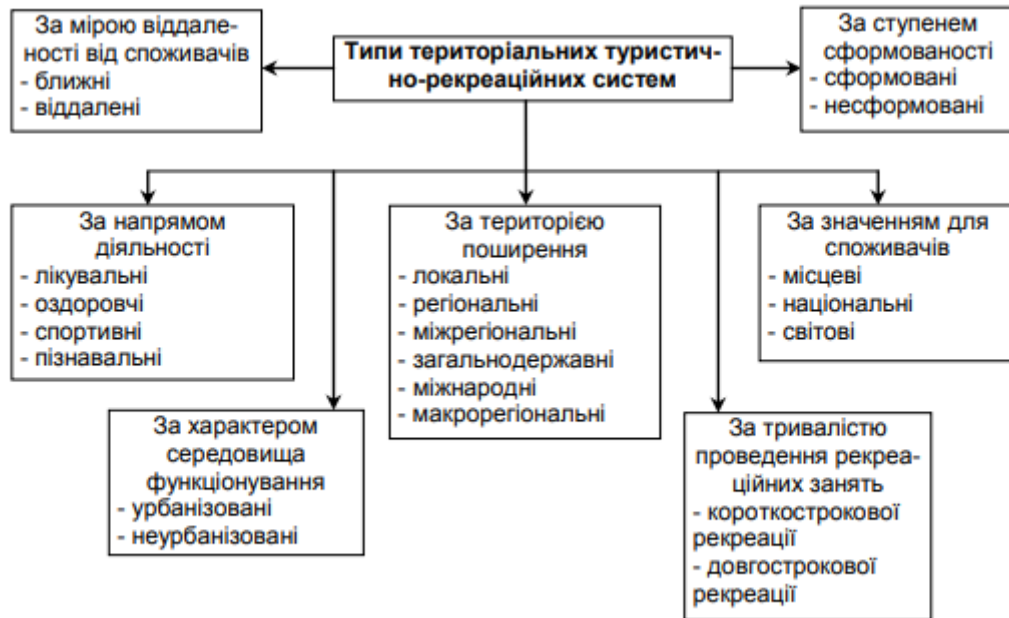

Рис. 1.1 Типізація територіальних туристично-рекреаційних систем
Джерело: [20]

1.2 Туристично-рекреаційні ресурси: структура та класифікація

У науковій літературі зустрічаються різні терміни означення ресурсних можливостей розвитку рекреації і туризму, зокрема, «рекреаційні ресурси», «туристичні ресурси», «рекреаційно-туристичні ресурси». При цьому зазначені терміни використовуються як тотожні або ж близькі за значенням.

Вітчизняні вчені Л.О. Багрова, М.В. Багрова та В.С. Преображенський (1977 р.), вважають що, «рекреаційні ресурси - це природні, природно-технічні та соціально-економічні геосистеми та їх елементи, що за існуючих технічних

і матеріальних можливостей можуть бути використані для організації рекреаційного господарства».

Вчені використовують поняття «рекреаційні ресурси» та «туристичні ресурси» як синоніми, тому для означення ресурсів, що використовуються для задоволення рекреаційних потреб населення, використовується термін «рекреаційно-туристичні ресурси», оскільки у широкому розумінні поняття «туристичні ресурси» охоплює ряд інфраструктурних об'єктів, а також події і явища, що цікаві насамперед для бізнес-туристів (виставки-ярмарки, конференції та ін.) і не пов'язані з використанням вільного часу, що є необхідною умовою рекреаційної діяльності.

На основі цього було виділено два підходи до визначення поняття «туристично-рекреаційних ресурсів»:

- ✓ функціональний: ресурси виступають як засіб відновлення життєвих сил людини і, головне, слугують мотиватором здійснення рекреаційної діяльності (відпочинок у власному помешканні не є рекреацією) (М.Ф. Реймерс, І.М. Яковенко, Кислий М.В., О.Д. Король, П. Дефер) [15; **Error! Reference source not found.**; 23; 33].
- ✓ економічний: ресурси трактуються як фактори виробництва у рекреаційному господарстві (Л.А. Багрова, М.В. Багров, В.С. Преображенський, О.О. Мінц, М.С. Нудельман, Ю.А. Веденін, М.С. Мироненко, М. Бочваров, І.В. Зорін, В.А. Квартальнов). До того ж підкреслюється, що поняття рекреаційних ресурсів не може бути використаним для одного чи групи відпочивальників [6; 25].

Е. Кусен вважає, що туристичні атракції, які спонукають туристів до подорожі виступають фундаментальними туристичними ресурсами, а туристична інфраструктура визначається ним як «інші прямі (безпосередні) туристичні ресурси». Крім того, автор виділяє групу «непрямих (опосередкованих) туристичних ресурсів», до яких належить географічне положення, транспортне сполучення, соціальна інфраструктура, рівень заповідності території та ін. [3].

Класифікацію подає Н.П. Крачило, поділяючи увесь комплекс туристичних ресурсів на три групи: природні, культурно-історичні, соціально-економічні. Вчений вважає, що категорію соціально-економічних туристичних ресурсів утворюють історико-культурні об'єкти та явища (етнографічні, політичні та виробничі) [17].

Ключовий момент, що туристичні ресурси є основою розвитку туристсько-рекреаційної системи. Тож узагальнюючи можемо сказати, що туристичні ресурси це природні, історичні, соціально-культурні об'єкти, які включають об'єкти туристського показу, і навіть інші об'єкти, здатні задовольнити духовні та інші потреби туристів, сприяти підтримці їх життєдіяльності, відновленню та розвитку їх фізичних сил.

У цьому визначенні акцентується увагу на те, що місце, територія визначає можливості для виробництва, споживання та просування турпродукту. Крім того, для споживача саме ресурси є основною метою подорожі. Ознаками туристських ресурсів є: аттрактивність, кліматичні умови, доступність, екскурсійна значимість, пейзажна складова, унікальність тощо. Проте лише наявність туристських ресурсів не гарантує розвиток туризму, оскільки туристські ресурси по суті є лише «відправною точкою», для задоволення потреб споживачів необхідні інші критерії, тому наступним елементом виступає інфраструктура.

Нижче представлені дві альтернативні системи класифікації туристично-рекреаційних ресурсів за працями О.О Бейдика та І.В Смала, представлені на схемах нижче:

Рис. 1.2. Класифікація рекреаційно-туристичних ресурсів за О.О. Бейдиком

Рис. 1.3 Класифікація рекреаційно-туристичних ресурсів за І.В. Смалом

Природно-географічні та природно-антропогенні рекреаційно-туристичні ресурси є головною та найважливішою умовою розвитку рекреації та туризму в певній країні чи регіоні. До них належать лікувальні та оздоровчі

ресурси багатоцільового призначення (ліси, лікувальні кліматичні місцевості, термальні води), лікувальні речовини (мінеральні води, грязі, озокерит, та інші природні хімічні компоненти), а також рекреаційні властивості гірських і передгірських ландшафтів, морських узбережь та заповідних зон.

До суспільно-історичних рекреаційно-туристичних ресурсів можна віднести предмети і об'єкти культурної та історичної спадщини, які були створені антропогенним шляхом (людиною), які мають суспільно-виховне значення і представлені сукупністю пам'яток матеріальної та духовної культури, створеної у процесі історичного розвитку суспільства, і які є об'єктом рекреаційно-туристичного інтересу (архітектурними чи археологічними пам'ятками, унікальною забудовою, тощо.)

До окремого виду рекреаційно-туристичних ресурсів О.О. Бейдик виділяє поняття «суперточку-тур», під яким розуміється локальна (просторово обмежена) територія антропогенного або природного походження, що являє собою унікальне поєднання природних компонентів (пейзажне різноманіття) і характеризується суттєвою соціально-історичною значимістю подій, які відбувались (відбуваються) в її межах або в межах простору, який візуально сприймається з цього місця». [7]

Смаль І.В. у структурі туристичних ресурсів виділяє декілька складових: природну, соціально-культурну або суспільну, технологічну і подієву, які, у свою чергу, розділяються на ряд компонентів, що мають свою будову. [26]

1.2 Інфраструктурна складова туристично-рекреаційної системи

Сучасна туристично-рекреаційна інфраструктура є комплексом спеціалізованих підприємств і установ, окремих природоохоронних об'єктів, інженерних споруд і комунікацій, а також структурно-функціональних елементів, виробничо-технологічних систем і об'єктів соціального призначення, що формують екологічне безпечне природокористування і забезпечують охорону навколишнього природного середовища, відтворення,

збереження та примноження природних ресурсів, підтримання життєвого середовища у сприятливому стані [10].

На думку вченого Котенко Т. рекреаційна інфраструктура — це система, що створює умови відтворення компонентів рекреаційного продукту та є сукупністю техніко-технологічних, організаційно-економічних та соціальних взаємозв'язків тих елементів виробничої та соціальної інфраструктури, що забезпечують функціонування рекреації як галузі економіки на рівні макро-, мезо- та мікроекономіки [16].

Отже, можемо узагальнити, що інфраструктура туризму – це комплекс взаємопов'язаних обслуговуючих структур та об'єктів індустрії туризму, що складають та забезпечують основу функціонування туризму як системи Її компонентами є:

- загальна інфраструктура – сукупність інженерних, транспортних та інших споруд, що забезпечують життєдіяльність регіону;
- спеціальна туристична інфраструктура, що включає під'їзні шляхи до об'єктів туризму, пішохідні стежки, автономні системи каналізації та утилізації, окремі мережі та об'єкти енергетики, телекомунікації;
- інформаційна інфраструктура – візитно-інформаційні центри, сайти, туристські представництва, інформаційні стенди, довідкове бюро, таблички з назвами вулиць, розташовані у населених пунктах.

Також є підхід, коли вигляді туристично-рекреаційна інфраструктура поділяється (рис.1.4) на рекреаційно-виробничу, рекреаційно-побутову, функціонально-спеціалізовану та культурно-історичну складові.

Рекреаційно-виробничу інфраструктуру у рекреаційній системі створює та утримує інші компоненти інфраструктури (соціально-функціональну та професійну) та компоненти рекреаційного потенціалу у відповідних матеріально-технічних умовах - природно-рекреаційні ресурси, об'єкти, комплекси, території. Наявність комплексних формують ознак як ланки промислової технології є основною складовою рекреаційно-виробничої

інфраструктури, головне функціональне призначення якої – створення належних умов для безперервних відтворювальних процесів на різних рівнях.

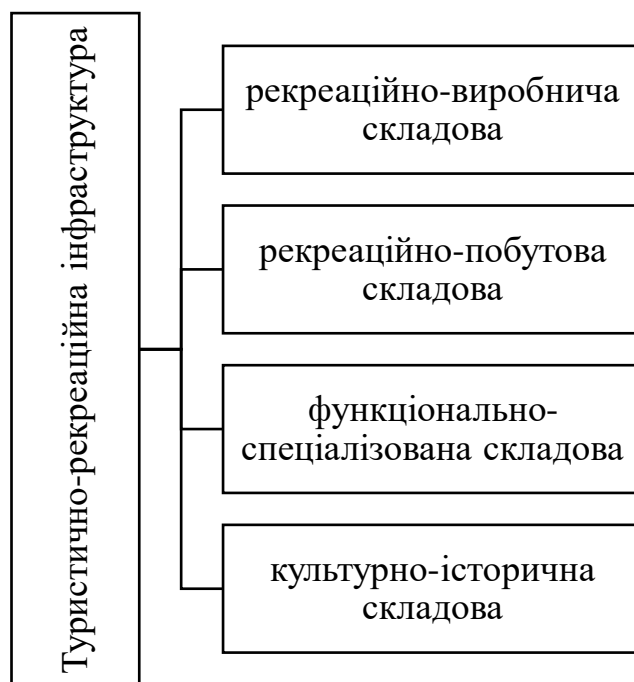

Рис. 1.4 Складові туристично-рекреаційної інфраструктури

Рекреаційно-виробнича інфраструктура забезпечує обмін, виступає матеріальною основою економічного взаємозв'язку просторів, з'єднує інші складові рекреаційних просторів, підтримує продуктивний потенціал створення та виробництва рекреаційної продукції і в кінцевому підсумку підвищує їх продуктивність. Залучує сили нових районів, підвищує територіальну та соціальну мобільність населення. Тому, як фактор організації рекреаційного простору, він забезпечує подальше впровадження географічного поділу праці.

До складу рекреаційно-виробничої інфраструктури входить:

- будівельні та будівельно-монтажні підприємства;
- реставраційні та художні майстерні;
- спеціалізовані ремонтні підприємств та санітарні служби;
- підприємства видобутку рекреаційних матеріалів, засобів, сировини і т.

ін.;

- інженерні мережі, дамби, греблі, захисні споруди та інші об'єкти і комунікації

Основним компонентом рекреаційно-побутової інфраструктури є готельне господарство та транспортне забезпечення, які задовольняють важливу потребу населення в житлі та організації транспортних перевезень, і впливають на створення умов для функціонування готельного господарства та забезпеченні транспортної інфраструктури. Готельні підприємства являються необхідним елементом інфраструктури який суттєво впливає на розвиток рекреаційної діяльності в певному місці та регіоні.

До рекреаційно-побутової інфраструктури відносяться:

- житлово-комунальне господарство (готелі, дорожні підприємства, тощо);
- побутове обслуговування (сауни, лазні, перукарні);
- транспортне обслуговування (залізничне, автомобільне, водне);
- зв'язок (інтернет, пошта, мобільний зв'язок);
- торгівля та громадське харчування (ресторани, кафе, заклади торгівлі).

Функціонально-спеціалізована складова інфраструктури виконує відтворювальну функцію та представлена в лікувально-профілактичних закладах. Вона охоплює установи, які забезпечують оздоровчий відпочинок (бальнеологічні комплекси, пансіонати, бази відпочинку тощо), санаторно-курортне лікування (санаторії, профілакторії), місця для заняття спортом (басейни, спортивні бази та кемпінги, спортивні майданчики).

Основу організації загальнооздоровчого відпочинку створюють пансіонати, будинки та бази відпочинку, дитячі оздоровчі табори, які, забезпечують профілактику захворювань і відпочинок населення, що призводить до підвищення працездатності. Вказані заклади розміщуються у багатих рекреаційними ресурсами місцевостях: сприятлива погода, фітонцидні властивості лісів, акваторії тощо [27].

Фундаментом санаторно-курортного лікування є санаторії, профілакторії, курортні поліклініки, які надають послуги з профілактики та лікування захворювань, оздоровчого відпочинку. Ці лікувально-профілактичні заклади розташовані в місцях з цінними курортологічними ресурсами, що об'єднують такі природні фактори, як клімат, мінеральні води, лікувальні грязі, озокерит, бішофіт, морське купання тощо [27].

Культурно-історична інфраструктура зорієнтована на відтворення духовних, інтелектуальних (через культурно-освітнє середовище) властивостей людини. До неї належать об'єкти, створені людиною, пов'язані з історією, культурою та сучасною діяльністю людей, які мають суспільно-виховне значення, пізнавальний інтерес і можуть використовуватись в рекреаційній діяльності для задоволення специфічних рекреаційних потреб населення. Поділяється культурно-історична інфраструктура на такі складові:

- архітектурні
- подієво-інформаційні
- літературно-мистецькі
- героїко-виховні
- науково-пізнавальні.

Культурно-історична інфраструктура відіграє не менш важливу роль для розвитку рекреаційної сфери, оскільки культурне збагачення людини у вільний час представляє собою невід'ємну частину соціального та духовного життя особистості.

Висновки до першого розділу

Системний підхід у дослідженні туризму дозволяє виявляти проблеми не окремих елементів туризму, а й системну взаємодію. Таким чином усі елементи туризму розглядається як сукупність підсистем найбільш загальної системи – туристично-рекреаційної системи.

Мету туристично-рекреаційної системи можна визначити як створення середовища, яке забезпечує розвиток сталого, відповідального, доступного та

конкурентоспроможного туризму, що, у свою чергу, створює умови для досягнення високої якості життя та вдосконалення людини, задоволення потреб населення у корисному проведенні дозвілля, рекреації та оздоровленні. Крім цього метою туристичної системи є реалізація, поряд із соціальними та економічними цілями, екологічних, культурних та інших цілей, що виникають при розвитку суспільних відносин у світовому співтоваристві під час туристичних подорожей.

Функціонування туристичної системи забезпечують зв'язки між елементами. Змістом зв'язків у рамках системи туризму виступають суспільні відносини, що виникають між людьми з приводу різноманітних матеріальних та нематеріальних благ, які споживаються при переміщеннях за межі свого звичного середовища у зв'язку з організацією туристських поїздок.

Отже, під структурою туристичної системи розуміють сукупність елементів і стійких зв'язків між ними, які виходячи з цілей та функцій системи забезпечують її цілісність та рівновагу. Основні елементи туристично-рекреаційної системи: туристські ресурси, інфраструктура туризму, туристську діяльність. Саме туристська діяльність виступає об'єднувальною ланкою усіх елементів туристичної системи. Матеріальною основою туристської діяльності є комплекс галузей із забезпечення потреб подорожуючих (індустрія туризму).

Таким чином, туристично-рекреаційна система – це сукупність, по-перше, туристських ресурсів (природно-кліматичних, культурно-історичних та інших, здатних задовольняти духовні, інтелектуальні та фізичні потреби туристів); по-друге, об'єктів туристичної індустрії (засобів розміщення, підприємств громадського харчування, культури, розваг та спорту, транспортних, інформаційних систем і технологій); по-третє, об'єктів туристичної інфраструктури (об'єктів, що використовуються для туристських подорожей та відпочинку (інженерної, транспортної, соціальної, інноваційної та інших систем); по-четверте, управлінських структур, що регулюють на рівні держави діяльність у сфері туризму.

РОЗДІЛ 2. ПЕРЕДУМОВИ ТА ЧИННИКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ

2.1. Природні туристично-рекреаційні ресурси Японії

Японія є досить бідною на корисні копалини та мінеральні ресурси країною, водночас природні рекреаційні ресурси є сприятливими для розвитку як внутрішнього так і в'їзного туризму.

Японія складається з кількох тисяч островів, з яких Хонсю, Хоккайдо, Кюсю і Сікоку є чотирма найбільшими - і понад 3000 невеликих островів займають загальну площу 377 727 км². Загальна довжина цих островів становить понад 2000 км, а ширина — лише близько 300 км.. Найближчими сусідами Японії є Корея, Росія та Китай. Азіатський континент від Японського архіпелагу відділяє Японське море.

Країна розташована в «вогненному кільці» навколо Тихого океану, Японія переважно гірська — близько трьох чвертей території — гори — і довгі гірські хребти утворюють основу архіпелагу (див. рис. 2.1). Низини розташовуються окремими ділянками вздовж берегів країни. Найбільша низовина - Канто, що займає близько 17 000 кв.

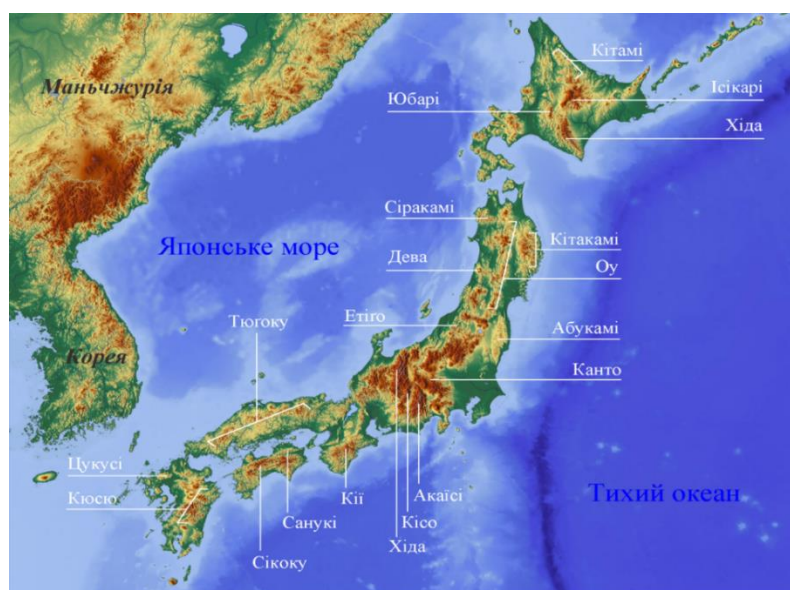

Рис. 2.1. Фізична карта Японії

Джерело:[36]

Основні хребти Хоккайдо є продовженням ланцюгів Сахаліну та Курильських островів. Вони простягаються з півночі на південь та з північного сходу на південний захід. Найвища точка острова - гора Асахі (2290 м), розташована в районі їхнього перетину.

У північній частині острова Хонсю знаходяться три поздовжні ланцюги середньовисотних гір, розділені долинами і улоговинами. Осьове положення займає хребет Оу, на схід від нього розташовані хребти Кітаками та Абукума, а на захід - хребти Діва та Етіго; центральні та західні ланцюги увінчані вулканами. У середній частині острів перетинає зона розломів під назвою Фосса-Магна (довжиною близько 250 км), над якою височіє ряд вулканів, зокрема найвищий у Японії - Фудзі (3776м). Драматичні Японські Альпи, всіяні 3000-метровими вершинами, займають центральну частину Хонсю. Вони включають хребти Хіда, Кісо та Акаїсі, вершини яких більшу частину року вкриті снігом. На південному заході в межах тектонічного зниження знаходиться рівнина Кінкі та озеро Біва. Найвища точка острова Сікоку – гора Ісідзуті (1981 м), острови Кюсю – вулкан Кудзю (1788 м). На островах Рюкю переважають плато та низькогір'я.

Оскільки Японія розташована в регіоні, де зустрічаються кілька континентальних плит, у країні часті землетруси. Територія Японія відрізняється дуже високою сейсмічною активністю. У давнину, згідно з японською міфологією, винуватцем землетрусів вважали величезного сома, який іноді повертається з боку на бік, стрясаючи острови, що розташувалися на його спині. На рік у Японії відбувається кілька тисяч землетрусів, буває до 20 поштовхів на день. Здебільшого поштовхи настільки слабкі, що зафіксувати їх може лише високоточне обладнання сейсмічних станцій. Сильні землетруси бувають значно рідше, але завдані ними збитки бувають жахливі.

Також в Японії багато вулканів і природних гарячих джерел. Найвідоміший вулкан Японії і найвища гора — гора Фудзі (3776 м). Усього в Японії близько 200 вулканів, близько 60 з яких діють.

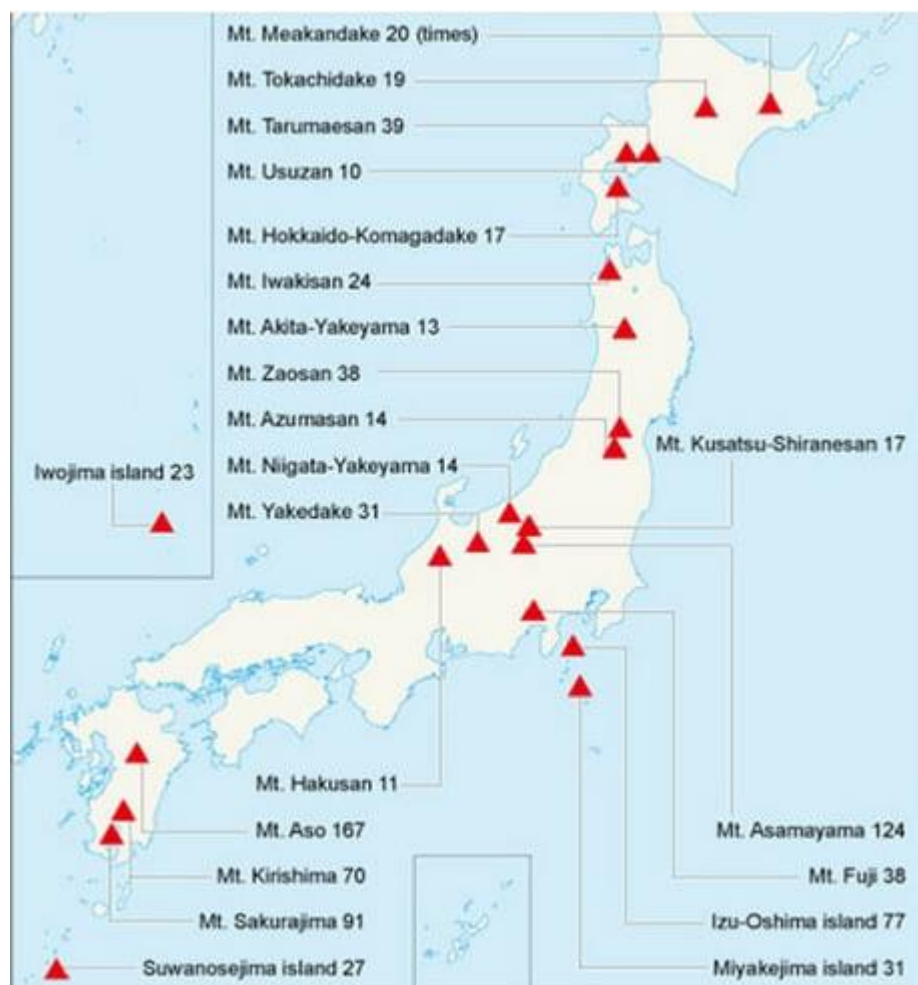

Рис. 2.2. Вулкани Японії (кількість вивержень за 200 років)

Землетруси та виверження вулканів можуть спричиняти цунамі. Як це наприклад сталося у 2011 р., коли найпотужніший за історію спостережень землетрус спричинив величезний цунамі з хвилею подекуди більше ніж 10 м. У результаті загинуло та вважаються зниклими без вісті понад 3.5 тис. людей. Також зазнала руйнувань атомна електростанція Фукусіма, через що сталося радіоактивне забруднення території.

11 квітня в Японії трапився найпотужніший за всю історію спостережень землетрус, за яким послідувало цунамі висотою до 10 метрів

- Загинули: Понад 1600
- Постраждали: Понад 1900
- Пропавші без вісті: понад 1700

Хронологія поштовхів магнітудою 5.0 та більше:

В результаті землетрусу постраждали жилі будинки, транспортні та промислові об'єкти, а також, атомні електростанції Фукусіма та Омагава.

Останній руйнівний землетрус стався в Японії 16-17 березня 2022 р. Землетрус стався на північному сході Японії, його магнітуда склала 7,4 балів. Вогнище залягало на глибині 57 кілометрів у Тихому океані, в районі префектури Фукусіма.

Клімат Японії мусонний. Вологе літо та посушлива і прохолодна зима. В середині літа над країною вирують тайфуни приносячи зливи та сильні вітри. Японське слово тайфу, «тайфун», використовується для позначення систем низького тиску, що утворюються над Тихим океаном у тропічній зоні і потім переміщуються у бік Японії та інших регіонів Східної Азії. Швидкість стійкого вітру приземного тайфуну може досягати 17 метрів в секунду протягом 10 хвилин.

Кількість тайфунів буває різним у різні роки, але за період з 1951 по 2021 роки середня кількість становила близько 26, і з них приблизно три-чотири щорічно досягають берегів Японії. Розвиток тайфуну відбувається за рахунок

енергії, що звільняється в процесі випаровування води з теплої поверхні океану та її подальшої конденсації у хмарах. Саме тому більшість тайфунів трапляється з липня до жовтня, коли температура води в океані найвища.

Розподіл тайфунів по місяцям

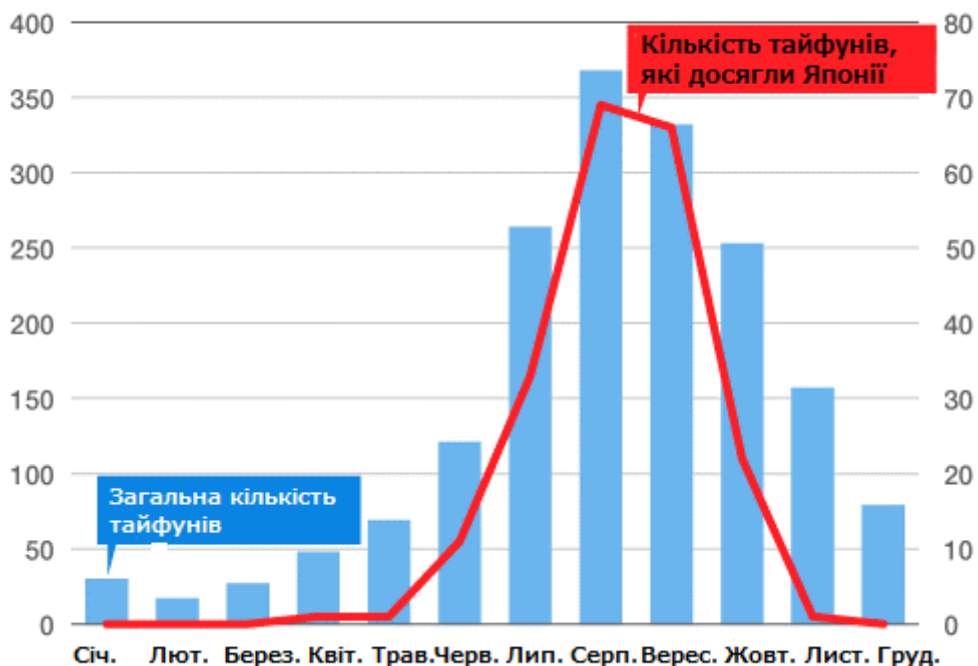

Рис. 2.3. Розподіл тайфунів в Японії за місяцями року

Температурний режим коливається від прохолодного на острові Хоккайдо (північ країни) до субтропічного на півдні – острів Рюку. На півночі країни Хонсю та Хоккайдо – сухе літо. На півдні літо вологе та дуже спекотне протягом тижнів клімат має тропічний характер. Найбільш сприятливі місяці для подорожі в країну – квітень та травень, вересень та жовтень. На клімат Японії впливають дві теплі морські течії Куросіо та Цусімська течії. Територія Японії поділена на кліматичні зони (див. рис. 2.4):

- Зона Хоккайдо характеризується холодними та сніжними зимами та холодним літом;
- Зона Японського моря (Західне узбережжя Хонсю) з сильними опадами та прохолодою влітку;

- Зона *Центральногірська* з переважним коливанням температур взимку і влітку;
- Зона *внутрішнього Японського моря* має теплу погоду впродовж всього року;
- Зоні *Тихого океану* притаманні холодні зими та вологе і спекотне літо;
- Зона *Рюкю* знаходиться у субтропічному поясі, тому зима і літо теплі з сильними опадами.

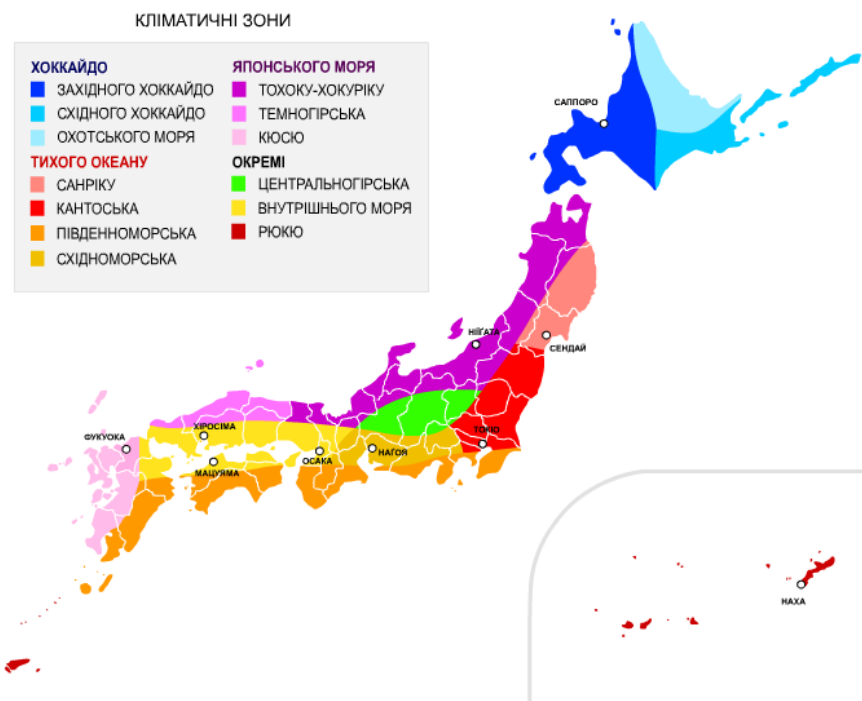

Рис. 2.4 Кліматичні зони Японії

Нижче представлена кліматична карта Японії за О. Кеппеном (див. рис. 2.5):

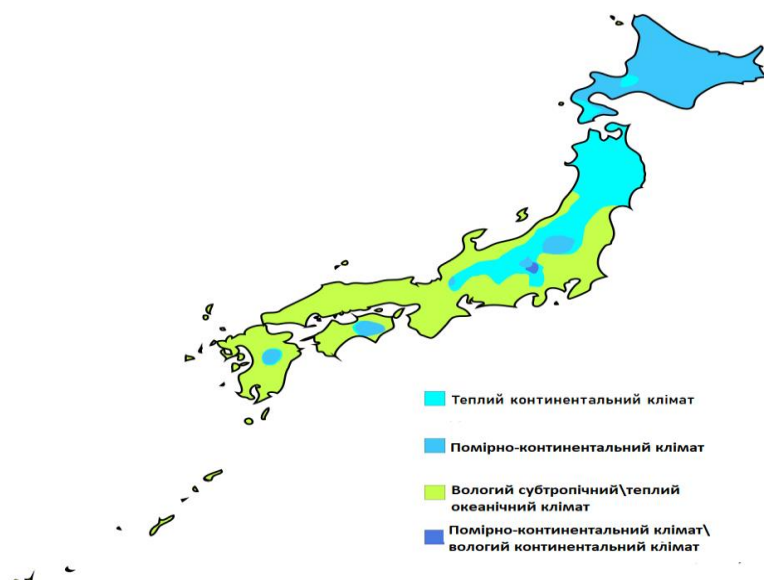

Рис. 2.5 Кліматична карта Японії за О. Кеппеном

Країна недостатньо забезпечена водними ресурсами. Річки порожисті, бурхливі та малопротяжні, не придатні для судноплавства, але мають великий гідроенергопотенціал, використовуються для лісосплаву та на півдні в сухий сезон для зрошення. Озера невеликі, але мальовничі, тому є містами відпочинку та туризму. Для водопостачання міст часто застосовують підземні води. Найбільша річка країни – Синако (367 км). Проблемою водних ресурсів є ризик для людей в вигляді нерідких повеней та тайфунів. На сході і південному сході країни омивають води Тихого океану. Між островами Хонсю, Сікоку і Кюсю розташоване Внутрішнє Японське море. Океан і моря, які омивають Японію мають для країни величезне значення, як джерело біологічних, мінеральних і енергетичних ресурсів.

Протяжність країни призводить до великої берегової лінії з великою кількістю пляжів (див.рис. 2.6). Це також означає, що клімат і купальний сезон досить сильно відрізняються з півдня на північ. Найкращі пляжі для прийняття сонячних ванн і купання знаходяться на Окінаві на півдні, але хороші пляжі є і в інших регіонах.

Рис. 2.6. Карта розташування основних пляжів Японії

Субтропічна префектура Окінава славиться своїми пляжами з білим піском, бірюзовою водою і теплим кліматом з температурою, що ледь опускається нижче 15 градусів взимку, і пляжами, які відкриті цілий рік. Найкращий час для купання - з кінця травня до жовтня.

Незважаючи на імідж Токіо як галасливого мегаполісу, неподалік від міста є пляжі. Влітку дуже популярні пляжі уздовж узбережжя Шонан і півострова Міура в сусідній префектурі Канагава. Дещо віддалений півострів Ідзу часто вважається кращими пляжами та підводним плаванням поблизу Токіо, тоді як півострів Босо особливо популярний серед серфінгістів.

Острови Огасавара — це ланцюг вулканічних островів у Тихому океані. Субтропічні острови знаходяться приблизно в 1000 кілометрах на південь від Токіо, практично в нікуди, і до них можна дістатися лише шляхом цілодобової їзди на поромі з Токіо. Але ізоляція є благом для тих, хто хоче втекти, а острови пропонують безліч відокремлених пляжів з можливостями для снорклінгу та плавання.

Окрім пляжів навколо Токіо, на узбережжі Тихого океану є багато інших пляжів. Температури сильно відрізняються від одного кінця Японії до іншого, однак, купальний сезон починається на початку літніх канікул у липні та серпні.

Японське море значно прохолодніше, ніж Тихий океан. Температура повітря і води досить сильно змінюється з півдня на північ, але купатися в більшості місць можна принаймні з середини липня до серпня.

Японія оберігає природні ресурси тому на території країни створена значна кількість природних заповідників (*див. рис. 2.7*), національних парків та заказників. Діє 27 державних заповідників, 357 національних і префектурних парків, понад 2 тис. мисливських заказників, 290 ботанічних садів і зоопарків, 76 акваріумів, 227 розважальних комплексів, 2,1 тис. місць для кемпінгів.

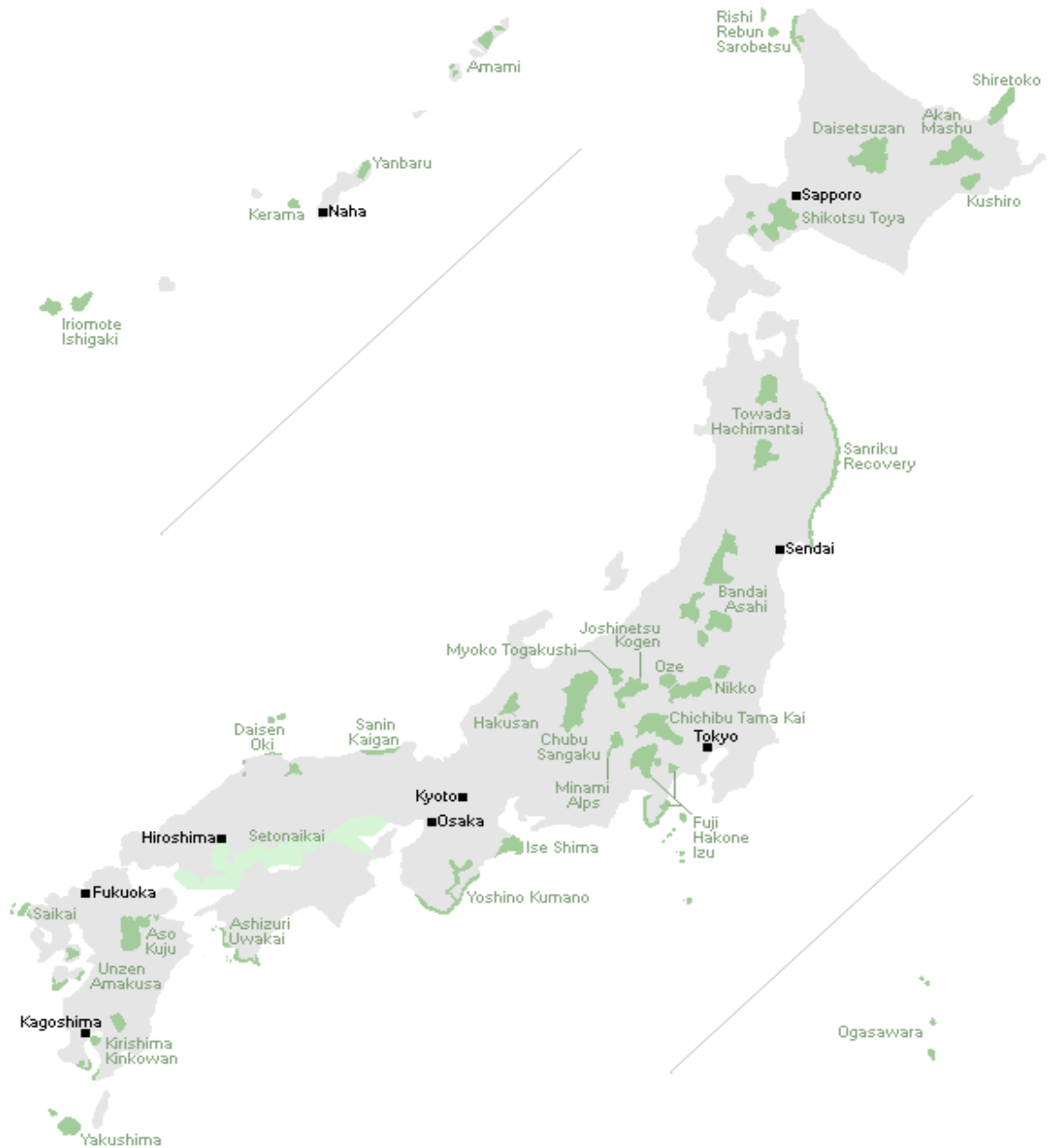

Рис. 2.7. Карта розташування національних парків Японії

На острові Хоккайдо 6 національних парків. Зокрема національний парк Сіретокко розташований в одній із найпівнічніших частин Японії. Парк займає площу 149,16 квадратних миль (386,33 км²). Назва походить від сполучених слів, які ніжно означають «місце, де стирчить земля». Парк настільки віддалений і ізольований, що до більшої частини його можна потрапити лише пішки або на човні з моря.

Головними визначними пам'ятками парку біосферного заповідника Кобуші є значна різноманітність геологічних формацій та гірських порід, а

його унікальна фауна налічує 40% зареєстрованих у Японії видів метеликів, 24 з яких перебувають під загрозою зникнення.

В регіоні Тохоку в префектурах Аоморі та Акіта знаходиться Національний Парк Товада Хачімантай. Національний парк має безліч привабливих лісів, гір, пішохідних стежок і сільських гарячих джерел, і є одним з найкращих місць Японії для осінніх кольорів у жовтні. Він складається з двох окремих районів: північної зони навколо озера Товада та гори Хаккода та південної області Хачімантай. Ці дві області розташовані на відстані приблизно 50 кілометрів один від одного і пропонують однаково привабливі ландшафти та розваги.

В регіоні Канто знаходиться прекрасний національний парк Нікко занесений також до спадщини ЮНЕСКО - Нікко був центром синтоїстського та буддійського нагірного поклоніння протягом багатьох століть . Національний парк Нікко продовжує пропонувати мальовничі гірські ландшафти, озера, водоспади, гарячі джерела, диких мавп і пішохідні стежки для туристів.

Регіон Тюба славиться своїм популярним національним парком Фудзі Хаконе-Ідзу. Гора Фудзі – найвища гора Японії заввишки 3776 м. Не дивно, що вулкан майже ідеальної форми якому поклонялися як священній горі і протягом століть користувався великою популярністю серед художників і простих людей.

Гора Фудзі – це діючий вулкан, останнє виверження якого відбулося в 1707 році. Він стоїть на кордоні між префектурами Яманасі та Сідзуока, і його можна побачити з Токіо та Йокогами в ясні дні.

Національний парк Ісе Шіма розташований в Кансайському регіоні охоплює півострів Сіма, прибережну курортну зону в центральній Японії, відому своїми нерівними берегами та історією вирощування перлів. На західному краю парку знаходяться храми Ісе, найважливіші і священні синтоїстські святині.

В регіоні Чюгоку можна відвідати національний парк Санін Кайган, який простягається на 75 кілометрів уздовж узбережжя Японського моря. Парк включає в себе такі пам'ятки, як Кіносакі Онсен, безліч красивих скелястих берегів і піщані дюни Тотторі, найбільші в Японії.

Кюсю налічує 4 національних парку, одним з яких є острів Якусіма, який спочатку використовувався як джерело пиломатеріалів, є густим лісом субтропічним островом на південному узбережжі префектури Кагосіма. Острів є домом для кількох ендемічних видів, таких як мавпи якусіма та олені, а також кілька тисячолітніх кедрових дерев. Відвідувачі можуть прогулятися по лісах і відвідати стародавні дерева, включаючи 7000-річний Джомонсугі. Острів занесений до спадщини ЮНЕСКО.

В префектурі Окінава знаходиться Національний парк Керама, який складається з островів Керама, невеликої групи островів в 40 кілометрах на захід від головного острова Окінава. Острови дуже популярні своїми прекрасними пляжами та навколишніми водами, які дозволяють якісно приймати сонячні ванни, займатися снорклінгом і дайвінгом.

Найпопулярніші національні парки Японії за кількістю відвідувачів в 2019 р. в млн. (див. рис. 2.8) :

Топ-10 Національних Парків Японії за кількістю відвідувачів в 2019 році.

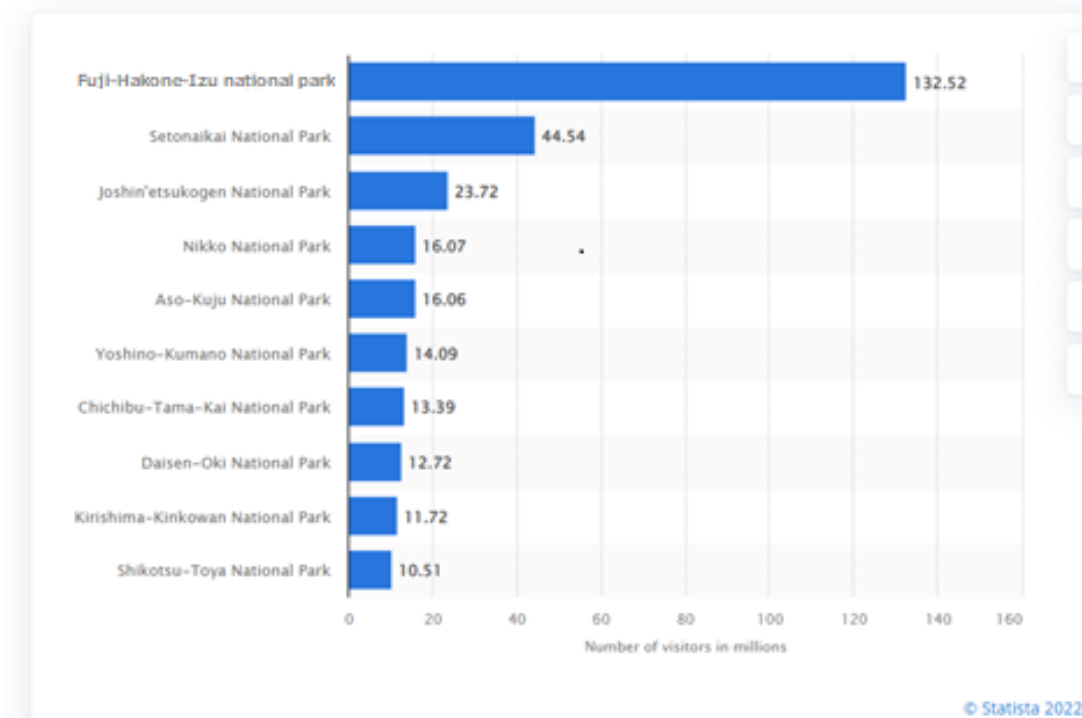

Рис. 2.8 Найпопулярніші національні парки Японії за кількістю відвідувачів в 2019 р. (млн)

Найцінніші і найбільш привабливі природні об'єкти у Японії охороняються не тільки на національному але й на міжнародному рівні. До списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО занесений близько 21 природний об'єкт Японії (таблиця 2.1):

**Список природних об'єктів та об'єктів за змішаним критерієм
спадщини ЮНЕСКО**

Назва	Регіон розміщення
➤ Якусіма (давній тропічний ліс)	о. Якусіма, префектура Кагосіма
➤ Гори Шіраками (природні ландшафти)	префектура Акіта, Аоморі
➤ Священні місця та дороги паломників у горах Кії	Префектура Вакаяма
➤ Острови Огасавара	Токіо
➤ Фудзіяма (святиня та джерело мистецького натхнення)	Сідзуока, Яманасі
➤ Священний острів Окіносіма (синстоїтська святиня)	Префектура Фукуока
➤ Півострів Сіретокко	О.Хоккайдо
➤ Хіраїзумі (Храми, сади та археологічні пам'ятники, що зображують буддистську Чисту Землю)	Префектура Івате

Японці дуже люблять милуватися природою. Тому часто подорожують озер та морів. Популярними озерами є ряд озер в кратерах погаслих вулканів на острові Хоккайдо – Сікоцу, Масю, Тоя. Район п'яти озер є популярним місцем серед туристів для розваг. До озер належать – Сай, Седзі, Кавагуті, Яманака, Мотосу. В районі розташований парк розваг Fujikyu Highlands, де знаходяться одна з найбільших американських гірок у світі. Озеро Біва (640 км²) – найбільше прісноводне озеро Японії в центральній частині острова Хонсю. В нього впадають більше ніж 400 річок, та з озера витікає річка Едо.

Японія – лідер за кількістю гарячих джерел через розташування на островах вулканічного походження, налічує близько 3000 курортів з термальними водами. Країна багата на природні гідротермальні та бальнеологічні ресурси (традиційна назва – онсен, *рисунок 2.9*) – природні

термальні води, які є частиною японської культури і користуються шаленою популярністю серед туристів та місцевих жителів. Термальні курорти Японії відрізняються своїми унікальними цілющими властивостями і залежно від мінерального складу води їх можна розділити на декілька категорій:

- **Сірчані** лікувальні води є найпоширенішим видом гарячих джерел, який частіше можна зустріти в гірських районах країни. До відомих сірчаних онсенів відносяться Шіобара онсен в Тотігі та Ундзен онсен в Нагасакі. Такі лікувальні води рекомендуються для людей з проблемною шкірою та невралгіях і болях у спині;
- **Лужні** води відомі своєю лікувальною дією для тонушу шкіри. До найвідоміших лужних онсенів належать – Ноборібетсу в Хоккайдо та Урешіно онсен в префектурі Сага;
- **Гідрокарбонатні** води підійдуть любителям бульбашок, які з'являються на шкірі під час прийняття термальної ванни, що сприяє розширенню капілярів і зниженню кров'яного тиску. Найпопулярніший гідрокарбонатний Тамагава Онсен знаходить в Акіті;
- **Кислотні та сульфатні** онсени для загоєння ран;
- **Хлорид-натрієві** джерела для зігрівання тіла та гінекологічних проблем
- **Родонові онсени** на території країни їх сконцентровано більш 50% від всіх радонових джерел планети.

Найкращі та найпопулярніші гарячі джерела серед туристів – Такарагава онсен (природний геотермальний курорт під відкритим небом), Хаконе онсен в місті Хаконе, Бешпу онсен в місті Бешпу, Оедо онсен Моногатарі біля столиці Японії – Токіо.

Рис. 2.9. Термальні води Японії – Такарагава онсен

Країна має достатньо природніх туристично-рекреаційних ресурсів для розвитку туристичного бізнесу в країні та заохочені туристів зі всього світу. Цьому сприяє багатий вибір природніх туристичних об'єктів як для лікувального так і для пізнавального туризму. Від лікувальних термальних вод – до курортного відпочинку на узбережжі океану.

2.2. Історико-культурні туристичні ресурси Японії

Японія є одним з найяскравіших представників історико-культурної спадщини Азії, синтоїзму та буддизму. Вона має культові історичні споруди та об'єкти в будь-якому куточку країни з поєднанням традиційних храмів і об'єктів минулого з архітектурою сучасності і новітніми технологіями. Зануритися в історію та культуру країни східного сонця може кожен в будь-який час року. Храми розташовані поруч з хмарочосами, старинні онсени серед мегаполісів, буддійські пам'ятки, історичні самурайські фортеці – все це можна побачити відвідавши унікальну країну східного сонця.

Культурно-історичні пам'ятки Японії можна розділити за епохами:

- ❖ Період Нара (710-794 рр.);
- ❖ Період Хей'ан (794-1185 рр.);
- ❖ Період Камакура (1185-1333 рр.);
- ❖ Період Муромачі (1336-1573 рр.);
- ❖ Період Азуті-Момояма (1537-1603 рр.);
- ❖ Період Едо (1603-1867 рр.);
- ❖ Епоха Мейдзі (1868-1912 рр.);
- ❖ Період Тайсьо (1912-1926 рр.);
- ❖ Епоха Сьова (1926-1989 рр.);
- ❖ Сучасна епоха Хейсей (1989-2022 рр.)

Культурна спадщина Японії тягнеться з давніх пор, тому на території країни є як найдавніші пам'ятки історії так і археологічні розкопки. Пам'ятники періоду Дзьомон на Хоккайдо та в регіоні Тохоку. Комплекс складається з 17 пам'ятників на Хоккайдо та в префектурах Аоморі, Івате та Акіта, включаючи розкопки найбільшого поселення періоду Дзьомон Саннай-Маруяма (місто Аоморі), кромлех Оою («Кам'яне коло Акіти», м. Кадзуно) та інші об'єкти. Період Дзьомон тривав понад 10 000 років, з 13 000 років до н. е. і на початок періоду Яйюі (III століття е. – III століття н.е.), коли поширилося культивування рису. У той час за межами Японії люди влаштовували осілі поселення, займаючись землеробством і скотарством, а для культури Дзьомон характерні полювання, збирання та риболовля, люди створювали поселення з напівземлянок, у них були спільні цвинтарі та ритуальні місця.

Скупчення стародавніх курганів Модзу-Фуруїті складається з 49 курганів, насипаних між кінцем 4-го та 5-го століттями. Гробниця імператора Нінтоку, що знаходиться під контролем Управління імператорського двору, становить приблизно 500 метрів у довжину. У скупченні Модзу є гробниці різного розміру та форм, включаючи 11 насипаних гробниць у формі замкової щілини довжиною понад 200 метрів та 4 круглі насипи. Різні гробниці демонструють ієрархальну структуру влади імператора на той час.

Переходимо до цивільної та фортифікаційної архітектури різних епох: До головних історичних пам'яток можна віднести Токійський Імператорський палац перетворений з місцевого замка міста Едо (колишня назва Токіо) в 1869 році і нині являється одним з найпопулярніших туристичних об'єктів в Японії. Знаходиться в районі Марунучі з старовинними парками 17 століття, які повністю оточені захисними ровами та стінами.

Замок Фукучіяма — це чудово реконструйований замок у Фукучіямі, трохи більше ніж за годину їзди поїздом від Кіото. Він розташований на невеликому пагорбі, був побудований Акечі Міцухіде в 1576 році з використанням матеріалів колишньої фортеці на цьому місці. Акечі був могутнім генералом в армії полководця Оди Нобунаги і людиною, чий подвійний хрест призвів до смерті Нобунаги через ритуальне самогубство в храмі Хоннодзі в Кіото. Замок був зруйнований на початку періоду Мейдзі в 1872 році, а потім був ретельно і зі смаком реконструйований у 1986 році.

Замок Мацуяма в Окаямі також званий замком Бітчу-Мацуяма, щоб відрізнити його від замку Мацуяма в Сікоку, стоїть на крутій горі на північ від центру міста Такахаші. Це найстаріший збережений замок в Японії і єдиний замок на вершині гори серед дванадцяти оригінальних замків, які збереглися в постфеодальну епоху. На висоті 430 метрів він також є найвищим у Японії.

Символом міста Кіото є Кінкакудзі або Золотий Павільон (*див.рис. 2.10*) щедро покритий золотими пластинами і занесений до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Він являє собою цікаве поєднання трьох різних японських архітектурних стилів. Сади і соснові ліси в Кінкакудзі є прекрасним прикладом ландшафтів періоду Муромачі (1333-1573 рр. н. е.), які запрошують туристів досліджувати звивисті стежки, які відкриваються в постійно змінюваних перспективах садів у цілому.

Рис. 2.10. Кінкаудзі або Золотий Павільон

В життя японців дуже велику роль відіграє релігія в країні сповідується синтоїзм та буддизм. У Японії більше ста японських буддійських храмів, це при тому, що в кожному населеному пункті країни є хоча б один такий. Ці простори засновані на їхньому розподілі через прямокутні огорожі, обладнані дверима, які закривають вхід у священну землю, що охороняється двома чучелами-охоронцями, званими Нію або Конгорікісі. Найпопулярнішими буддистськими храмами є:

Храм Тодай-дзі (рис. 2.11) або храм Великого Будди в місті Нара. Це найбільший в світі храм повністю зроблений з дерева висотою 32 м, який складається з 5-ти ярусів. Також в храмі знаходиться величезна бронзова статуя Будди (16.2 м) в позі лотоса подивитись на яку їдуть туристи з усього світу.

Рис. 2.11. Тодай-Дзі (Храм Великого Будди)

Дзодзедзі – стародавній буддійський храм у центрі Токіо. У період Едо його парафіянами були сьогуні Токугава, і багато будинків і пам'ятників на території храмового комплексу говорять про його багату історичну спадщину, а зараз він міцно асоціюється з розташованою поруч із ним Токійською вежею, і цей район – одне з найзнакових місць столиці.

Буддійський храм Дзодзедзі – історична скарбниця, розташована у самому центрі Токіо. Заснований у 1393 році священиком Сесо як місце проповіді буддизму Чистої землі (Дзедо) храм став у період Едо (1603-1868) сімейним храмом правлячого будинку Токугава. Сьогодні відвідувачі храму можуть оглянути місце останнього упокоєння кількох сьогунів, а також вражаючу колекцію історичних артефактів храму.

Головні будівлі синтоїстських святилищ будують у різних стилях, і вони відображають історію японської архітектури. Дві основні течії в стилях споруд – це сіммей-дзукурі святилища Ісе та тайся-дзукурі святилища Ідзумо. Вважається, що зразком симмей-дзукурі були стародавні сховища для зерна, а тайся-дзукурі відтворює старовинне житло.

Святилище Ісе (див. рис. 2.12) – це найсвятіший синтоїстський храм Японії, Великий храм Ісе, щороку приваблює мільйони відвідувачів і паломників і вважається духовним домом нації. Відомий як духовний дім

японського народу, Великий храм Ісе (або Ісе Джінгу) налічує майже 2000 років і залишається найважливішим і культурно значущим храмом у всій Японії. Якщо ви зачаровані духовною історією Японії та красою її святинь і храмів, то Велика святиня Ісе має бути на самому початку вашого списку. Святиня є домом богині сонця Аматерасу, верховного божества Японії, і місцем розташування Священного дзеркала імператора. Одним з найцікавіших фактів про Великий храм Ісе є те, що кожні 20 років внутрішні і зовнішні святині, а також міст Удзі, руйнуються і повністю перебудовуються відповідно до синтоїстських вірувань про відродження та оновлення. Велика святиня Ісе має не тільки духовне та культурне значення для Японії, це також одна з найкрасивіших святинь

Рис. 2.12. Святилище Ісе

Святилище Ідзумо (рис. 2.13) також одна з найважливіших святинь Японії, розташована в Ідзумо, префектура Сімане. Немає жодних записів про те, коли саме був побудований Ідзумо Тайша, але його часто вважають найстарішою святиною в Японії, яка вже існувала на початку 700-х років, як показують найдавніші хроніки країни.

У доісторичні часи Ідзумо керував могутнім кланом, і цей регіон відіграє центральну роль у створенні японської міфології. Головне божество (камі), закріплене в Ідзумо Тайша, - це Окунінусі но Окамі. Згідно з міфами про створення, Окунінусі був творцем землі Японії і правителем Ідзумо. Він також став відомий як божество добрих стосунків і шлюбу. Таким чином, відвідувачі плескають у долоні чотири рази замість звичайних двох разів під час молитви: двічі за себе і двічі за своїх справжніх або бажаних партнерів.

Рис. 2.13. Храм Ідзумо

Храм Хорюдзі (рис. 2.14) - у грудні 1993 року був внесений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Головний зал є найстарішою дерев'яною будівлею у світі. Крім того, храм Хорюдзі має багато споруд, побудованих з другої половини 7-го по 8-е століття. Як дуже відомий храм, його відвідує багато людей як з Японії, так і з-за кордону. Він зареєстрований як національний скарб і добре відомий як одна з трьох відомих пагод в Ікарузі.

Рис. 2.14. Храмовий комплекс Хорюдзі

Іншим представником Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО є Храм Кійомідзу-дера (рис. 2.15) - розташований на горі Отова з видом на Кіото. Кійомідзу-дера, інакше відомий як «Храм джерела чистої води. Це місце популярне своєю вражаючою оглядовою платформою, триповерховою пагодою Коясу та лікувальними чистими водами джерела Отова. Кіюмідзу-дера є найпопулярнішою туристичною визначною пам'яткою Кіото, Головний зал є офіційним національним скарбом Японії. Навіть сьогодні багато відвідувачів вважають, що вода джерела має магичні властивості, і кожна з трьох її гілок пов'язана з романтичними асоціаціями: здоров'я, довголіття та успішність на іспиті. Тож Кіюмідзу користується популярністю як у молодих, так і у літніх туристів та мешканців міста.

Рис. 2.15. Кійомідзу-дера на горі Отова (Кіото)

До сучасних культурно-історичних пам'яток можна віднести Токійський Діснейленд створений в 1983 році загальною площею в 80 га розташований у префектурі Чіба. Він став першим тематичним парком створеним поза територією США. Кожен рік приваблює великі потоки туристів з різних країн світу через свою унікальність. Уся територія парку поділена на 7 тематичних зон, окрім яких тут є також готелі, ресторани, магазини, паркування та інша туристична інфраструктура. Між об'єктами курорту прокладено монорейкову залізницю.

Дуже популярною історичною пам'яткою для туристів є Національний музей Токіо – де зосереджено понад 100 000 творів японського, китайського та індійського мистецтва і понад 100 національних скарбів. Туристам також пропонується відвідати традиційний ландшафтний сад музею з трьома павільйонами та театральною базою 17 століття Рокусо-ан.

Токійська телевежа – створена в 1958 році і вона є свідченням розвитку технологій в сучасному житті. Токійська вежа сконструйована за аналогом Ейфелевої вежі. Відвідувачі можуть піднятися на вежу й побачити панорамний

вид Токіо і прилеглих районів, а також відвідати магазини та ресторани. Це одна із самих сучасних пам'яток Японії.

Хіросімський меморіал миру (япон. Генбаку-дому) – це оригінальна будівля Купола атомної бомби була спроектована чеським архітектором Яном Летцелем і завершена в 1915 році як промисловий виставковий зал префектури Хіросіма та занесена до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Історична пам'ятка всесвітньої трагедії дозволяє туристам побачити на власні очі наслідки використання атомної зброї (рис. 2.16).

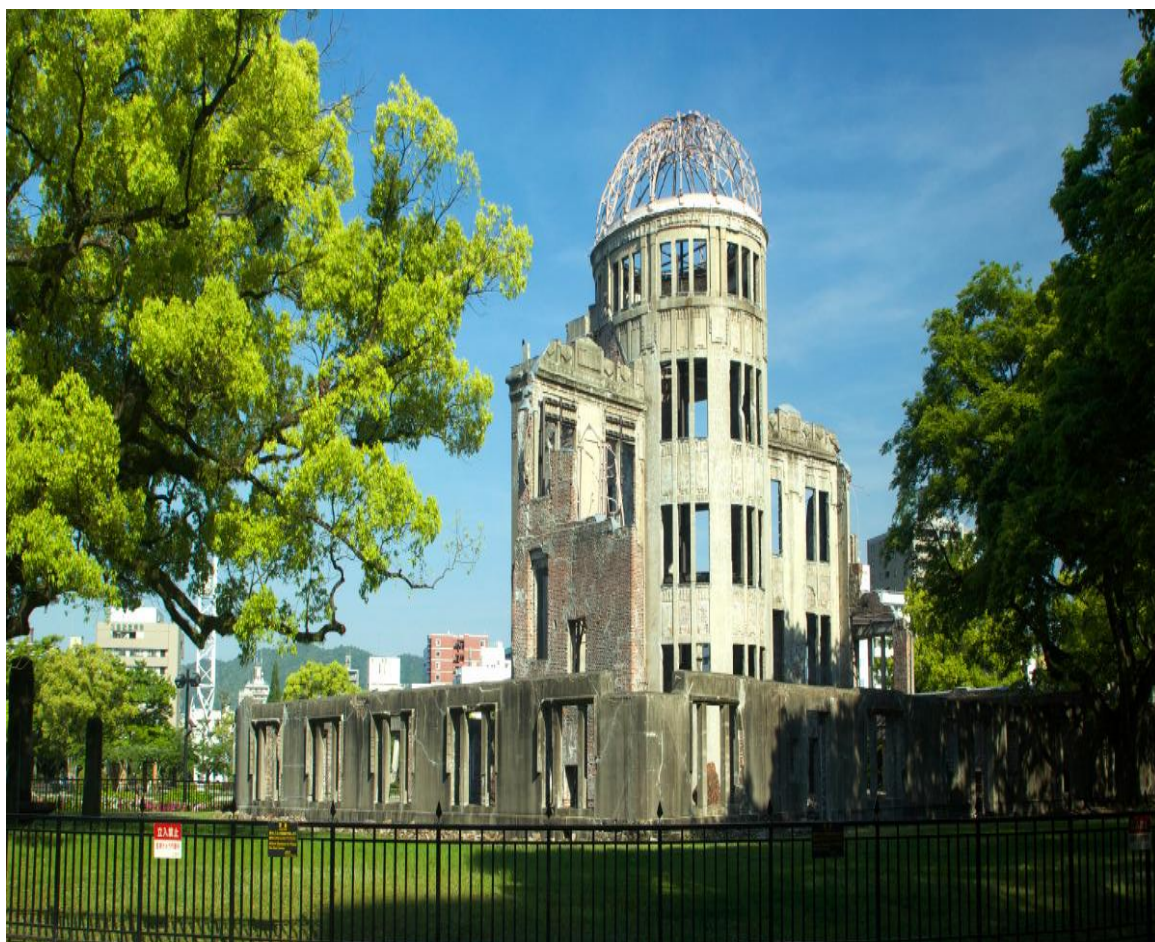

Рис. 2.16. Генбаку-дому (Меморіал миру в Хіросімі)

Нижче представлена загальна таблиця культурно-історичних пам'яток занесених до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО (табл. 2.2):

Культурно-історичні пам'ятки Японії занесені до Всесвітньої
спадщини ЮНЕСКО

<u>Назва культурно-історичної пам'ятки</u>	<u>Місцезнаходження об'єкта</u>
○ Кійомідзу-дера	Гора Отова, Кіото
○ Храм Хорюдзі	м.Ікаруга, префектура Нара
○ Пам'ятки культури стародавнього Кіото	Кіото, Удж,Оцу
○ Історичні поселення в Сіракаві та Гокаямі	Сіракава, Гокояма
○ Хіросімський меморіал миру	Префектура Хіросіма
○ Святилище Іцукушіма	Префектура Хіросіма
○ Пам'ятки культури стародавньої Нари	Префектура Нара
○ Срібна копальня Івамі гіндзан та її культурний ландшафт Івамі	м. Ода, префектура Сімане
○ Замки гуску та дотичні старожитності королівства рюкію	Префектура Окінава
○ Фабрика в Томіюкі з вироблення шовку	Томіюка

Заснована в 1872 році шовкова фабрика (рис. 2.2.9) є першою в Японії сучасною шовковою фабрикою з переробки коконів шовкопряда на шовк-сирець. Млин був побудований як зразкова фабрика японським урядом за допомогою французьких фахівців для підвищення якості шовку, виробленого в Японії, за рахунок використання сучасних машин і передових умов праці для своїх працівників. Це було частиною далекосяжних зусиль уряду періоду Мейдзі з модернізації Японії та наздогнання Заходу.

Шовковий комбінат Томіюка отримав статус всесвітньої спадщини у 2014 році за його вирішальну роль у перетворенні японського шовку на основний товар міжнародної торгівлі та утвердження текстильної промисловості як найважливішої галузі в країні, якою вона залишалася протягом багатьох десятиліть у 20 столітті. Туристам представлена можливість потрапити на промисловість та побачити на власні очі процес створення шовку.

Рис. 2.17. Фабрика шовку в Томіюкі

Меморіальний музей промисловості та техніки Toyota – пам'ятний музей промисловості та технологій Toyota поблизу станції JR Nagoya в Нагої є одним із найкращих музеїв міста та головною визначною пам'яткою в цьому промисловому центрі в центральній Японії. Музей технологій Toyota розділений на дві частини в окремих будівлях: павільйон текстильного обладнання та автомобільний павільйон. Павільйон Textile Machinery Pavilion починається з історії прядіння різних видів волокна по всьому світу, включаючи коноплю, бавовну, льон, вовну, рамі, нейлон і шовк.

Настінні панелі японською та англійською мовами описують, як бавовняне прядіння було привезено до Японії з Індії через Китай понад 1200 років тому. Складні шафи містять приклади текстилю ручної роботи з усього світу та Японії, наприклад, індонезійський ікат, традиційний одяг айнів та місцеві тканини з префектур Кочі та Точігі. У цій зоні музею проводяться демонстрації з використанням ранніх прядок про те, як пряжу пряжу з бавовни.

Друга будівля Меморіального музею промисловості та технологій Toyota присвячена виробництву автомобілів. Син Тойоди, Кіічіро, якого відправили в Америку та Європу для вивчення методів виробництва за кордоном, розробив легковий автомобіль моделі AA - перший автомобіль

Toyota масового виробництва, представлений у 1936 році. Представлені різні одиниці виробничої лінії, включаючи 600-тонний прес виробництва США та найновішу японську технологію роботів для зварювання та фарбування. Також є розділи про безпеку автомобіля. На виставці представлено ряд класичних моделей Toyota, таких як Cedric, Celica, Corolla і Corona, а також культова модель AA.

Нематеріальна культурна спадщина — звичаї, форми уявлення та вираження, знання та навички, а також пов'язані з ними інструменти, предмети, артефакти та культурні простори, визнані спільнотами, групами та, в деяких випадках, окремими особами як частина їхньої культурної спадщини. Ця концепція була запропонована в 1990-х роках як аналог Списку Всесвітньої спадщини, що приділяє основну увагу матеріальній культурі. У 2003 році ЮНЕСКО було прийнято Конвенцію щодо захисту нематеріальної культурної спадщини. За даними 2020, до неї приєдналося вже 180 держав. З кінця 1980-х років. Японія бере активну участь у збереженні та реставрації культурної спадщини інших країнах. Зокрема, японський уряд створив у 1989 р. у рамках ЮНЕСКО Японський трастовий фонд збереження всесвітньої культурної спадщини, а 1993 р. - Японський трастовий фонд збереження та заохочення нематеріальної культурної спадщини.

На даний момент 21 культурне явище в Японії набуло статусу Нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО. До них можна віднести такі відомі нематеріальні явища:

Театр Бунраку (Нінге дерурі) – це ляльковий театр Бунраку, раніше відомий як Нінгьо-дерурі. Виконавець, якого називають таю, читає п'єсу під акомпанемент семісена - японського аналога лютні, а ляльководи керують лялькою. Усі три елементи — речитатив, музика, мистецтво ляльководів — є абсолютно необхідними Бунраку.

Театр Кабукі – це тип театру, що мав особливу популярність під час періоду Едо (1603-1868). Традиція збереглася до наших днів, п'єси театру присвячені легендам, історичним подіям та іншим темам, зокрема,

драматичним описам подвійних самогубств закоханих, які іноді траплялися в той період.

Японська кухня Вашьоку – це кулінарні звичаї Японії, які характеризуються використанням різноманітних свіжих інгредієнтів, розкриттям природної краси та чудовим харчовим балансом. Японська кухня тісно пов'язана з подіями річного циклу – новорічними святами, посадкою рису та святами врожаю.

Також до списку сучасної нематеріальної спадщини Японії можна віднести нову течію культури аніме (рис. 2.18) – воно відноситься до певного стилю мультфільму, створеного або натхненного японською анімацією. Подумайте про це так: усі аніме-шоу — це мультфільми, але не всі мультфільми — аніме. Художній стиль, пов'язаний з аніме, дуже унікальний і впізнаваний. Характерні персонажам аніме великі очі, буйне волосся, довгі руки й кінцівки тощо. Цей перебільшений дизайн допомагає персонажам легше висловлювати емоції, яких в аніме багато.

Рис. 2.18. Унікальна японська анімація - аніме

Отже, культурно-історична спадщина Японії є надзвичайно багатою і налічує значну кількість об'єктів всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Історична цінність об'єктів визначається стародавністю та унікальністю. Японські храми поділяються на синтоїстські та буддистські. Найпопулярнішими

туристичними об'єктами є Кінкакудзі або Золотий Павільон, храм Кійомідзудера, Імператорський палац та інші. До нематеріальної спадщини належать японська кухня Вашьоку, сучасна мультиплікація – аніме та театр Бунраку.

2.3 Соціально-економічні передумови та чинники розвитку туризму в Японії

Японія – одна з найбільш густонаселених та населених країн світу, високоурбанізована та індустріально розвинена країна. Вона входить до лідерів G7 і підтримує зовнішні політичні зв'язки переважно з високорозвиненими країнами. Розміщуючись між Азією та Тихим океаном, знаходячись між двома найбільшими державами світу — США та Китаєм, Японія має сприятливе географічне положення для розвитку туризму. Острівне розміщення фактично дає їй змогу використовувати океан як безмежну кількість транспортних магістралей. Віддаленість Японії від центрів світового розвитку дало змогу розвивати самобутність культури та його народу. Економіка країни є однією з найпотужніших у світі і посідає друге місце за ВВП (4,5 трл долларів за 2005 рік). Розвиток новітніх та унікальних технологій приваблює туристів з усього світу, адже певні технології можна зустріти лише тут. До них можна віднести унікальні VR-парки, віртуальні кімнати, роботи та інше.

Японія залучена до давнього конфлікту з росією, але це майже не має впливу на розвиток туризму в країні. Японія не є агресивною країною та не веде воєнні дії, що позитивно впливає на туризм в цілому.

З 1641 по 1853 роки у Японії існувала політика самоізоляції, проведена правлячим країни сьогунатом Токугава. За цей час Японія була закритою для іноземців країною, тому іноземного туризму у Японії не існувало. Після реставрації Мейдзі та будівництва національної залізничної мережі туризм

став більш доступною перспективою, як для японських громадян, так і для зарубіжних гостей, які могли в'їжджати в Японію на законних підставах.

Ще в 1887 р. урядовці визнали необхідність організованої системи залучення іноземних туристів. Кіхінкай, який мав на меті координувати гравців у сфері туризму, був заснований того року з благословення прем'єр-міністра Іто Хіробумі. Його ранні лідери включали Шибусава Еічі та Екідзу Такаші. Іншою важливою віхою в розвитку туристичної індустрії в Японії стало прийняття в 1907 році Закону про розвиток готелів, в результаті якого Міністерство залізниць почало будувати державні готелі по всій Японії.

Протягом більшої частини історії після Другої світової війни Японія була надзвичайно непривабливим туристичним місцем за своїм населенням і розміром ВВП; з 1995 по 2014 рік вона була найменш відвідуваною країною в G7, незважаючи на те, що вона була другою за величиною країною в групі, а станом на 2013 рік була однією з найменш відвідуваних країн в ОЕСР на душу населення.

Важливим фактором, що приваблює туристів є безпека туризму в країні. Японія посідає провідні місця серед внутрішньої безпеки туристів в країні, але досить небезпечним фактором є можливість землетрусів, цунамів та тайфунів. Надзвичайно низький рівень злочинності в країні дозволяє ефективно розвивати туристичну індустрію. Загублені речі можна легко знайти через відділи поліції та шанс повернути свою річ сягає близько 85%.

Японія також приваблює туристів своєю системою освіти, яка вважається одною з передових у світі. Багато людей подорожують до країни з ціллю отримати освіту по навчальним візам. Японські сертифікати про закінчення ВУЗу приймаються і мають вагу в будь-якій країні світу. За статистикою рівень грамотності в країні становить 99%. До найбільших відомих університетів Японії належать: Кіотський, Токійський, Тохокуський.

Істотно впливає на розвиток індустрії гостинність японців і орієнтованість країни до підвищення туристичних потоків. Високий рівень розвитку економіки та високий рівень життя населення сприяє швидкому

темпу розвитку туризму в країні, але з іншого боку надто високі ціни на послуги та віддаленість від світового центру туризму спричиняє відмову багатьох туристів відвідати Японію. Опираючись на дані за березень 2022 [34] загальна вартість проживання в столиці Токіо – 1474 доллара США без врахування ціни на житло. Тобто, ціна за проживання дорожче ніж в Києві в 2.5 рази.

Розвитку туризму в Японії велика увага приділяється на найвищому рівні. Уряд звів у ранг національного завдання перетворення країни на «велику туристську державу». У цей час у країні широко розгорнута кампанія «Відвідайте Японію», яка є частиною стратегії розвитку в'їзного туризму й націлена на скорочення існуючого величезного розриву між виїзним і в'їзним потоками. [13]

Для в'їзду на територію Японії необхідно мати дійсну візу або дозвіл на повторний в'їзд. Наявність візи є лише попереднім дозволом на в'їзд до країни. Відповідно, наявність візи не гарантує її власнику права на в'їзд. Остаточне рішення про надання дозволу на в'їзд приймає представник іміграційної служби Японії. [21]

Японія має дуже розвинену туристичну інфраструктуру, готелі оснащені найновітнішими технологіями з шикарними ресторанами, які подають унікальні страви.

Країна має найрозвиненішу транспортну інфраструктуру. Залізничний вид транспорту майже ніколи не запізнюється, всюди чисто та комфортно для використання. Для туристів всі інформаційні таблиці та вивіски перекладено на англійську мову.

Залізничний транспорт в країні є дуже розвинений, адже це найбільш зручний спосіб пересування країною. Найновіше технологічне обладнання поїздів та взагалі новий тип супершвидких поїздів на електромагнітній подушці, який може набирати швидкість до 800 км\год, дозволяє в короткі терміни добиратися до потрібного місця.

Основним та самим популярним способом добратися до країни – є авіалінії. Також при подорожі від будь-якого головного острова чи до маленьких островів цей варіант може бути навіть дешевшим чим подорож залізничним транспортом. Авіатранспорт є дуже розвиненим і для користування туристів працюють як національні так і зарубіжні авіакомпанії. Самі популярні національні авіакомпанії: All Nippon Airways, Japan Airlines, JAL Express, Hokkaido Air Systems.

Серед проблем при подорожі до Японії можна виділити досить дороге проживання, високі ціни на продукти харчування та розваги, небезпека в вигляді землетрусів та тайфунів, занадто висока ціна перельоту до країни.

Висновки до другого розділу

Японія – високорозвинена острівна країна, але бідна на власні природні ресурси і повноцінне функціонування галузей економіки та промисловості залежить від зовнішнього імпорту.

Водними ресурсами Японія є малозабезпеченою, річки мілкі та не підходять для судноплавства, але мають великий гідроенергопотенціал, використовуються для лісосплаву та на півдні в сухий сезон для зрошення. Озера невеликі, але мальовничі, тому є містами відпочинку та туризму. Для водопостачання міст часто застосовують підземні води. Найбільша річка країни – Синако протяжністю в 367 км. Небезпечним фактором є часті землетруси, тайфуни та можливість виникнення цунамі.

Японія знаходиться в різних кліматичних поясах, що дає змогу розвивати майже всі види туризму. Від гірськолижних курортів на півночі до пляжного відпочинку на узбережжі океан на півдні. Клімат в країні мусонний - вологе літо та посушлива і прохолодна зима. В середині літа над країною вирують тайфуни приносячи зливи та сильні вітри. Температурний режим коливається від прохолодного на острові Хоккайдо (північ країни) до субтропічного на півдні – острів Рюку.

Варто відмітити, що краще всього подорожувати до Японії в зимній період до початку літа та восени через високу кількість тайфунів на території країни. Також небезпечним фактором, який потрібно обов'язково враховувати при подорожі до країни – часті землетруси. Вони трапляються майже кожен день, але їх неможливо відчутти без спеціальних пристроїв. Останній катастрофічний землетрус стався в 2011 р. магнітудою майже в 9 балів, що призвело до величезного цунамі, яке забрало багато людських життів та завдало неймовірних збитків країні. Літо в Японії дуже спекотне, температура повітря тримається на позначці +34-38 ° С, а вологість іноді перевищує 90%. До того ж із червня до середини липня триває сезон дощів цюю. Тому найкращий час для поїздки до Японії — з березня до травня та у жовтні-листопаді.

На території країни створена значна кількість природних заповідників, національних парків та заказників. Для туристів діє 27 державних заповідників, 357 національних і префектурних парків, понад 2 тис. мисливських заказників, 290 ботанічних садів і зоопарків, 76 акваріумів, 227 розважальних комплексів, 2,1 тис. місць для кемпінгів.

Японія – країна багатой та вікової культурно-історичної спадщини. Історичні пам'ятки та релігійні об'єкти були збудовані під час різних епох та збереглися й до сьогодні, що робить країну привабливою для туризму через самобутність та унікальність культури. До найпопулярніших визначних історичних пам'яток належать: Кінкакудзі або Золотий Павільон, Храм Хорюдзі, Кійомідзу-дера, Замок Осака, Храм Ісе та святиня Ідзумо та інші.

Країна підтримує зовнішньо-політичні відносини переважно з високорозвиненими державами. Країна входить до G7, що позитивно впливає на розвиток туристичної індустрії. Високий рівень життя та безпечність країни створює комфортні умови для відпочинку туристів. Японія також приваблює туристів своєю системою освіти, яка вважається одною з передових у світі. Багато людей подорожують до країни з цілю отримати освіту по навчальним

візам. Істотно впливає на розвиток індустрії гостинність японців і орієнтованість країни до підвищення туристичних потоків.

Варто відзначити, що в країні функціонує одна з найкращих та високотехнологічних транспортних систем у світі. Густа мережа залізничних ліній як місцевого так і міжрегіонального сполучення. В великих містах функціонує метрополітен. Візиткою країни в залізничному транспорті є високошвидкісні потяги на магнітній подушці «Сінкасен», що дозволяє в короткі терміни дістатися до потрібного місця туристам. Лінії «Сінкансен» ведуть до провідних туристичних центрів та визначних об'єктів країни. Головна компанія, яка обслуговує залізничний транспорт та туристів – JR (Japan Railways).

Основним видом транспорту яким можна дістатися до країни є авіатранспорт. Japan airlines є гігантом серед світових авіаперевізників та займає ТОП-3 за популярністю та безпекою перевезення туристів. Авіатранспорт є дуже розвиненим і для користування туристів працюють як національні так і зарубіжні авіакомпанії. Самі популярні національні авіакомпанії: All Nippon Airways, Japan Airlines, JAL Express, Hokkaido Air Systems.

Серед проблем при подорожі до Японії можна виділити досить дороге проживання, високі ціни на продукти харчування та розваги, небезпека в вигляді землетрусів та тайфунів, занадто висока ціна перельоту до країни.

РОЗДІЛ 3. СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ

3.1 Туристичні потоки Японії

Кількість мандрівників до Японії в 2019 році склала 31,88 мільйона осіб. На основі статистики з 2019 по 2021 роки кількість прибуттів до Японії дуже сильно скоротилася на фоні коронавірусної пандемії і становила в 2020 році (див. Рис. 3.1) 4,11 млн осіб, а в 2021 вже 245 тис.осіб. [30]

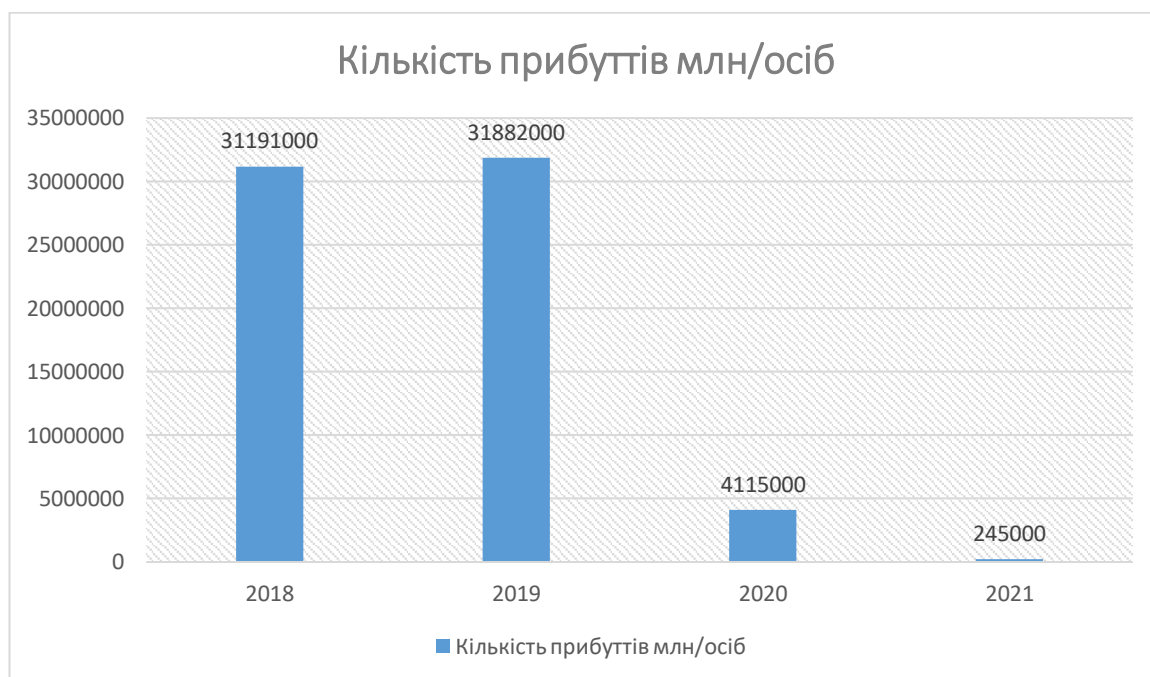

Рис. 3.1. Кількість прибуттів до Японії за 2018-2021 рр.

Джерело: [30]

Опираючись на дані таблиці, період початку коронавірусної епідемії в січні 2020 року став потужним фактором зниження кількості туристичних потоків до країни і коефіцієнт зниження кількості туристів дорівнював -99,6% порівняно з 2019 роком. Туристична індустрія зазнала кризи, але починаючи з 2022 року повільно набирає темп. Так, в січні 2022 року до країни було 17,776 прибуттів, коли в квітні місяці 2022 року ця цифра вже становила 66,100

прибуттів. Порівняно з аналогічним періодом 2021 року позитивний прирост склав +438,7%.

За даними Японської національної туристичної організації (JNTO), орієнтовна кількість міжнародних мандрівників до Японії в березні 2022 року становила близько 66 100, +438,1% порівняно з попереднім роком і -97,6% порівняно з березнем 2019 року.

Це вперше за вісім місяців з липня 2021 року, коли кількість міжнародних мандрівників до Японії перевищила 50 000.

За попередніми даними Агентства імміграційної служби Японії, кількість японських закордонних мандрівників у березні 2020 року становила 70 678, що на 144,6% більше порівняно з 28 896 у попередньому 2021 році, зменшившись на 96,3% порівняно з 1,92 млн у березні 2019 року (див. Рис. 3.2). [2]

Кількість відбуттів трималася на стабільному рівні, починаючи спад в 2020 році через пандемійні правила перельотів та закриття кордонів. Японці боялися заразитися та пустити інфекцію в свою країну, тому обмежували свої виїзди за кордон. На початку 2022 року ситуація почала покращуватися.

Рис. 3.2. Кількість відбуттів резидентів Японії за 2018-2019 рр.

Джерело: [2]

Враховуючи період Січень-Квітень 2022 року сумарна кількість відбуттів становить 192 592 особи.

Нижче наведені статистичні дані за прибуттями за країною та регіоном, (див. рис. 3.3).[30]

Рис. 3.3 Кількість прибуттів за регіоном 2021 р.

Джерело: [29]

Розглядаючи Східну Азію, кількість прибуттів з Південної Кореї склала 17,869 осіб, в той час з Китаю – 42 тис. осіб. Американський регіон – 20 тис. прибуттів, європейський регіон та Австралія – близько 40 тис. осіб. В'єтнам, Філіппіни та Індія – 41 тис. осіб. Найбільше туристів приїжджають до Японії з США, Індії, В'єтнаму, Франції, Китаю та Південної Кореї. Серед них лідером за прибуттями в 2021 р. став – Китай.

Візити резидентів Японії/японців за кордон за країнами та регіонами 13 травня 2022 р (див. рис. 3.4).

Якщо розглядати кількість виїздів з Японії в березні 2022 року за країнами/регіонами, то у Сполучених Штатах було 17 414, а в Таїланді – 4 704, що є найвищими показниками з квітня 2020 року.

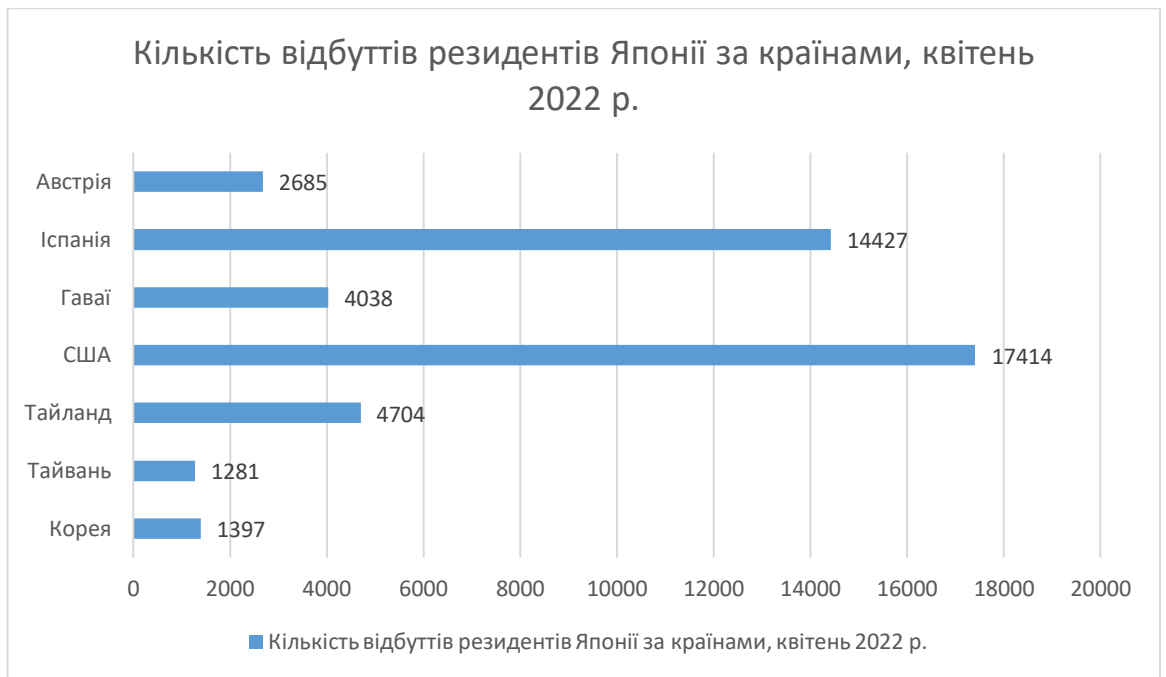

Рис. 3.4 Візити резидентів Японії за кордон, квітень 2022 р.

Джерело: [1]

Найпопулярніші префектури Японії, куди найчастіше приїзджають туристи в відсотковому відношенні за 2019 р. представлено на таблиці 3.1 нижче:

Таблиця 3.1

Рейтинг відвідуваності за префектурою в 2019 році

Префектура	Відсоток відвідуваності (%)
Токіо	43.4
Осака	42.4
Кіото	32.8
Чіба	32.3
Нара	14.3
Хоккайдо	9.7
Аічі	9.3
Фукуока	9.0
Окінава	7.5

Джерело: [36]

Найпопулярнішим місцем туристів є столиця Японії – Токіо. Місто новітніх технологій, історії, моди та культури. Друге місто за популярністю – Осака славиться своєю архітектурою, нічним життям та головною історичною пам'яткою – Осацьким замком самурайських воїнів.

Внутрішній туризм в країні також розвивається, японці подорожують зі різними цілями близько половини їздять в пошуках прекрасного, 45% хочуть зануритися в термальне джерело – онсен, а інших приваблює локальна кухня та товари.

Внутрішній туризм в Японії носить характер сезонності. Пік приходить на Серпень – сезон літніх відпусток, який пов'язаний з «Обон» або поминанням предків. Також серпень самий жаркий місяць і в це чай місцеві люди любляють виїзжати на природу. Другий пік виїздів припадає на травень місяць в так звану «золоту неділю». А третій в новорічні канікули в січні. Періодом найбільшого простою в внутрішньому туризмі є червень – період дощів та лютий – один з самих холодних місяців.

У 2020 році кількість міжнародних відвідувачів, які прибувають до Японії з туристичними цілями, становила близько 3,31 мільйона. Подорожі до Японії з туристичними цілями були найпоширенішою категорією. Після розгортання пандемії COVID-19 у перші місяці 2020 року були введені заборони на поїздки міжнародними відвідувачами, що зводило потік відвідувачів до Японії до мінімуму.

Отже, туристичні потоки в Японію були високими та стабільними до 2020 р., тобто до фактичного початку коронавірусної хвороби. В період з 2019-2020 роки кількість прибуттів знизилася на 96,6%. 2021 рік був занепалий та досить простійний, мало прибуттів та мало відбуттів. Починаючи за 2022 року туристична індустрія починає повільно підніматися та набирати обертів.

Найбільше туристів приїжджають з країн Азії, Індії та Америки, абсолютним лідером за прибуттями туристів до Японії – є Китай.

- ✓ Прибуття відвідувачів до Японії обчислювалось JNTO на основі документів, виданих Міністерством юстиції; а японські закордонні мандрівники базуються на документах, виданих Міністерством юстиції.
- ✓ Прибуття відвідувачів до Японії обчислюється на основі кількості подорожуючих іноземних громадян, які в'їжджають до Японії, наданих Міністерством юстиції. Ці цифри не включають постійних мешканців Японії.

3.2 Туристична інфраструктура Японії

Японія має дуже розвинену та добре утриману туристичну інфраструктуру, яка регулярно оновлюється та розширюється. Як приватний, так і державний сектори здійснюють різноманітні інфраструктурні проекти та надають відповідні послуги.

Японія отримує переваги від сучасної та розгалуженої системи повітряного транспорту. У 1999 році функціонував 171 аеропорт, з яких 140 мають злітно-посадкові смуги з твердим покриттям і 14 вертодромів. Аеропорти в Токіо, Кагосімі, Осаці та Кансаї надають міжнародні послуги. Найбільшими міжнародними аеропортами є Наріта, який обслуговує Токіо; Кансай, який обслуговує Кобе, Кіото, Осаку, Чітосе (Саппоро) і Сендай у Північній Японії, які обслуговують багато північних міст. Японія має великий авіапасажирський флот, який складається з приватних і державних авіакомпаній. Авіатранспорт основний вид транспорту яким користуються туристи для подорожі в країну, тому широкий вибір авіаліній та їх комфорт дозволяє подорожуючим з легкістю добиратися до Японії.

Японські авіалінії JAL (Japanese AirLines) займають лідируючі позиції в рейтингу самих популярних та безпечних авіаліній – посідають третє місце в світі. Нижче представлена карта аеропортів Японії (див. рис. 3.5):

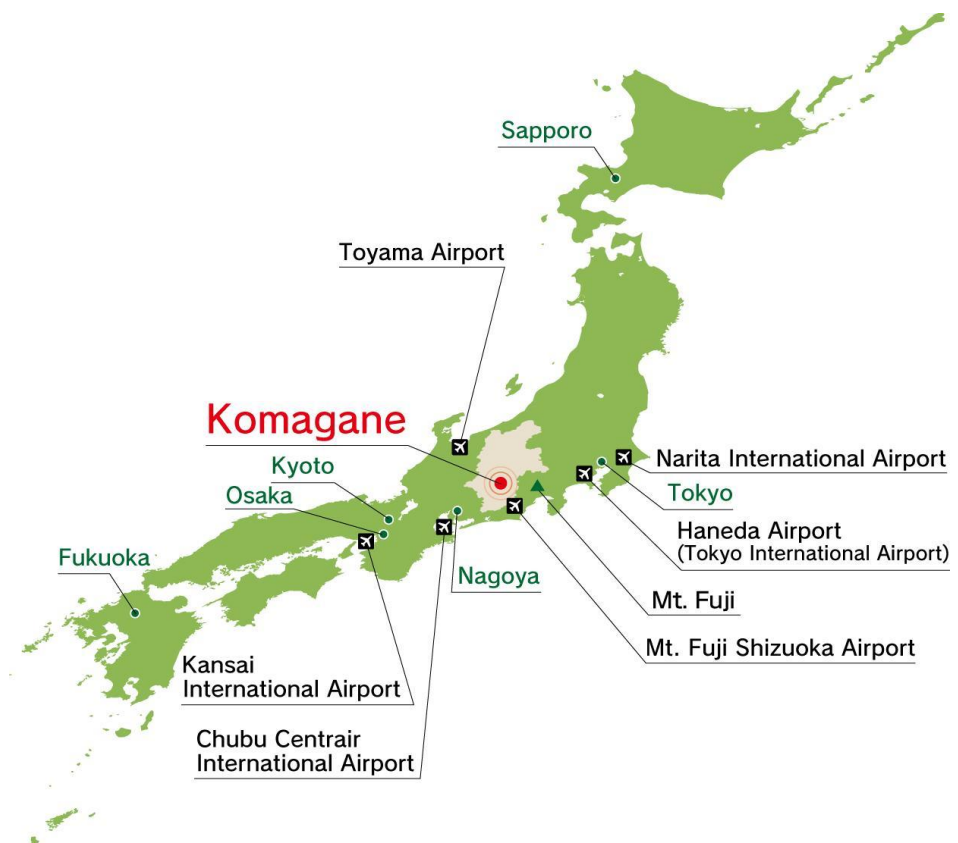

Рис. 3.5. Карта аеропортів Японії

Також в країні дуже розвинений залізничний транспорт, який вважається найкомфортнішим та найтехнологічнішим в світі. Перевезенням пасажирів займається Japan Railways (скор. JR) - група з 9 японських приватних залізничних підприємств, які утворилися на базі державної компанії «Японські національні залізниці» (JNR), розпущеної 1 квітня 1987 року. Які мають в експлуатації новітні сінкансени, тобто супершвидкі потяги. Залізничні шляхи Японії розділяють на:

- Місцеві лінії;
- Метрополітен в великих містах;
- Супер-експреси пасажирського класу;
- Сінкансени або «Потяги-кулі».

Залізнична інфраструктура Японії добре відома світу своєю системою високошвидкісних залізниць (HSR) (див. рис. 3.6) в яку здійснюються інвестиції зі всього світу. Побудова системи HSR призводить до скорочення часу в дорозі та покращення доступності, що може служити інструментом

сприяння розвитку туризму. В містах, де доступні високошвидкісні лінії зростають показники туристичних прибуттів через зручність та швидкість подорожі.

Рис. 3.6. Високошвидкісний потяг «Сінкансен»

В вагоні поїздів для туристів створені комфортні умови, японські таблички переведені на англійську мову, бездоганний сервіс та можливість замовити їжу. Схема залізничного транспорту JR Railway «Shinkansen» (зображено рис. 3.7):

Рис. 3.7. Схема ліній «Сінкансен» в Японії

Метрополітени знаходяться лише в великих містах, але мають дуже великий пасажиропотік в середньому до 8,8 млн осіб в день. Нижче зображено схему метрополітену в Токіо (див. рис. 3.8):

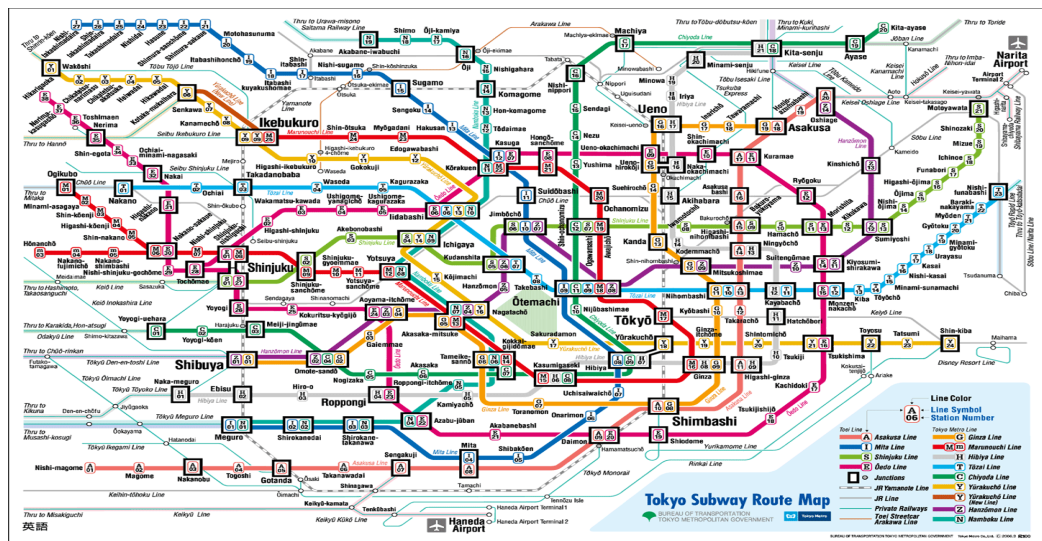

Рис. 3.8. Схема метрополітену в Токіо (Японія)

Для туристів ця схема інколи є занадто важкою для розуміння, тому часто трапляються випадки коли вони губляться в метрополітені та не можуть доїхати до бажаної точки. Тому на станціях є працівники, які допомагають туристам вірно обирати вагон та направлення/

Автомобільний транспорт в Японії добре розвинений, але дорожня система відстає і не відповідає кількості автомобілів. Будівництво доріг утруднене через високу чисельність населення та обмежену кількість корисної землі. Японія має приблизно 1 203 600 км доріг, які складаються з 1 012 000 км міських і сільських доріг, 129 000 км доріг префектури, 55 000 км загальнодержавних автомагістралей і 7 600 км національних швидкісних доріг. Закордонний прес-центр/Японія надає загальну довжину швидкісних доріг: 7 641 км.

Автомобільний пасажирський і вантажний транспорт значно розширився протягом 1980-х років, оскільки приватна власність на транспортні засоби значно зросла разом із якістю та протяжністю національних доріг, як це показано на карті доріг Японії (див. рис. 3.9).

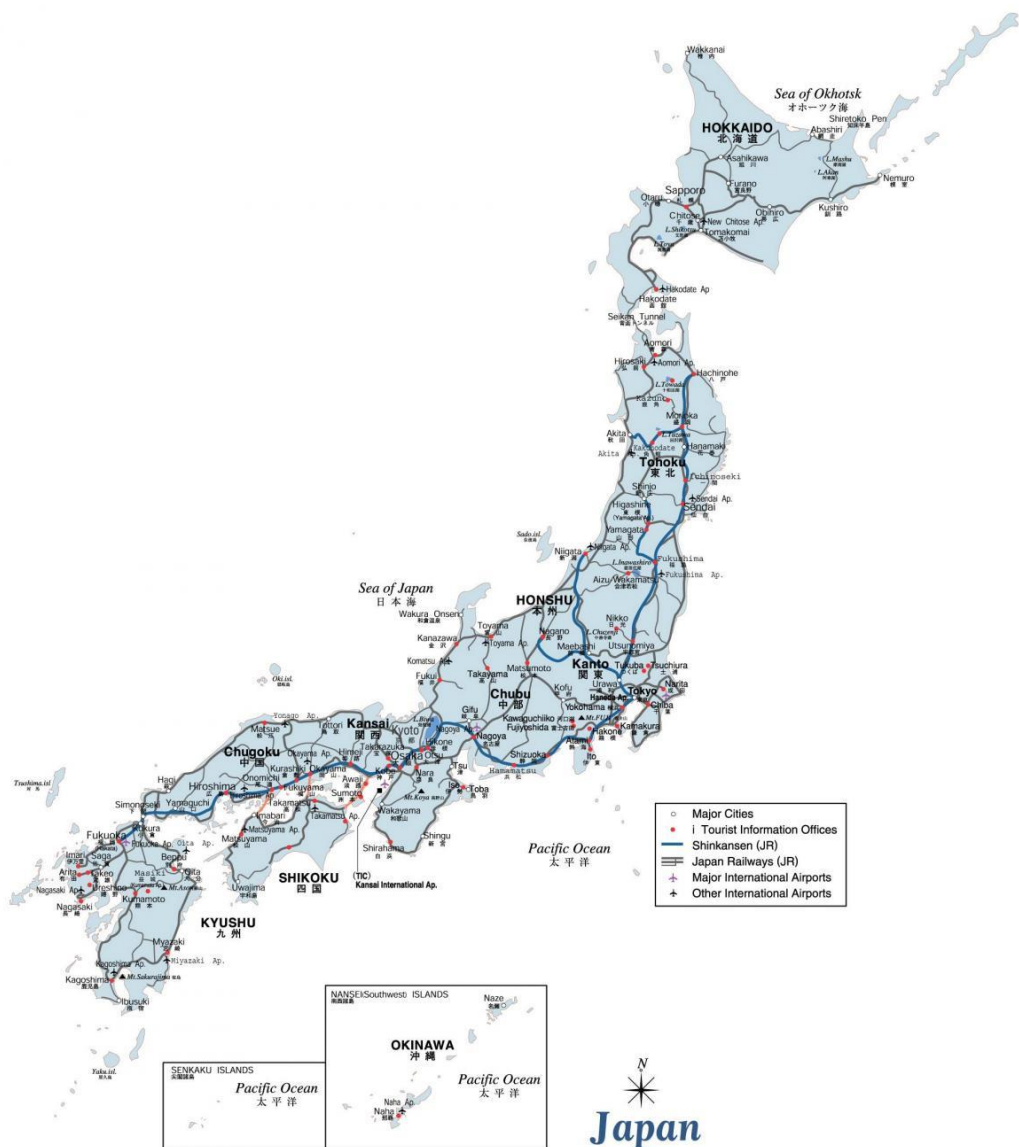

Рис. 3.9. Схема автомобільних шляхів Японії

Японія має загальнонаціональну систему національних автомагістралей, відмінну від швидкісних доріг. Міністерство землі, інфраструктури та транспорту та інші державні установи керують національними автомобільними дорогами. Починаючи з 1952 року, Японія класифікувала їх як клас 1 або клас 2. Автомагістралі класу 1 мали одно- або двозначні номери, тоді як шосе класу 2 мали тризначні номери, як ви можете побачити на карті автомагістралей Японії (див. рис. 3.10).

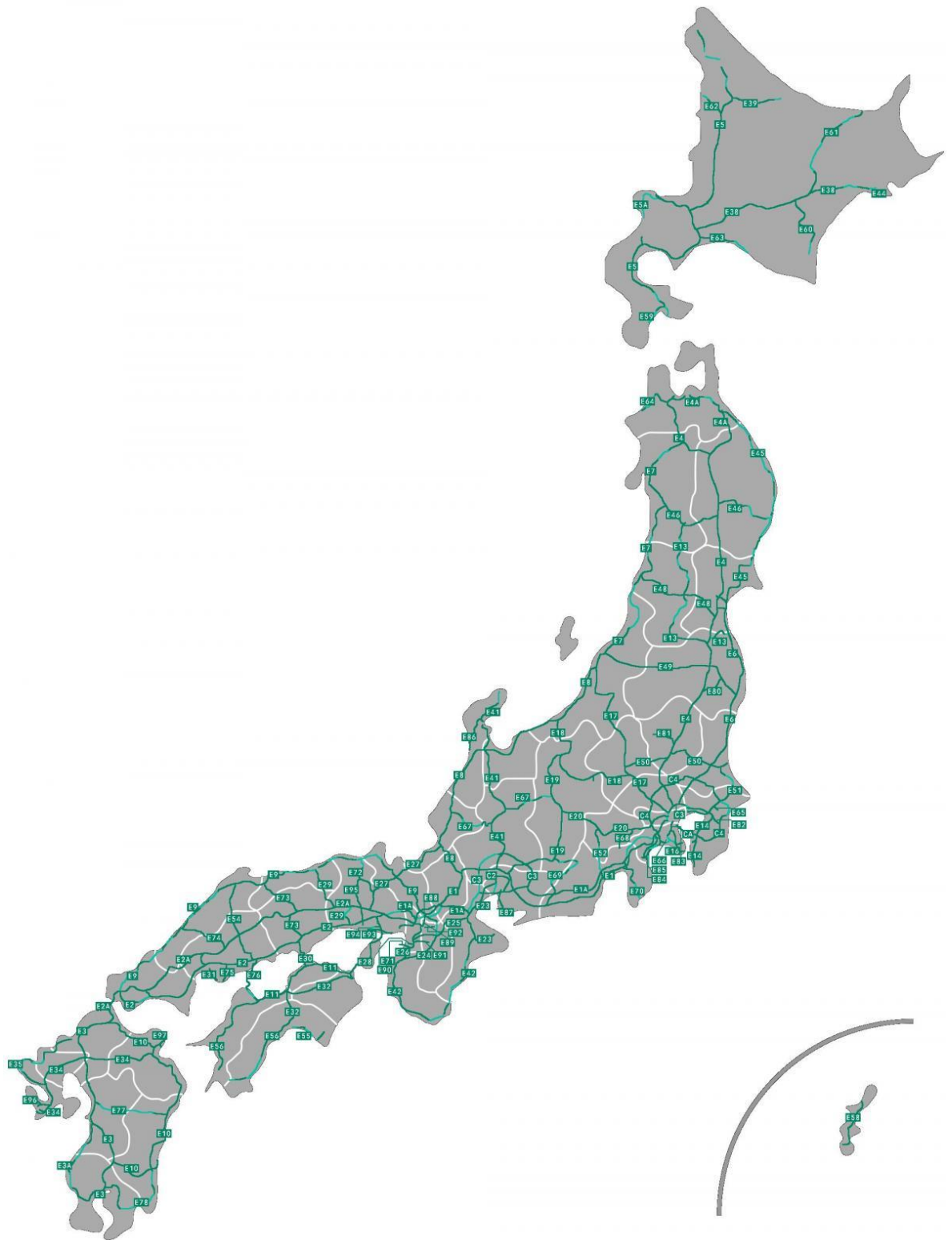

Рис. 3.10. Схема національних автомагістралей Японії

Поправка 1964 року до чинного законодавства призвела до об'єднання класів, яке набуло чинності у квітні наступного року. Автомагістралі, пронумеровані з того часу, мали тризначні номери, тому числа 58–100, які досі

не використовувалися, залишилися невикористаними. Однак, коли префектура Окінава була повернута під контроль Японії в 1972 році, маршрут 58 з південною кінцевою точкою в столиці Окінава Наха був створений, як показано на карті автомагістралей Японії. Числа від 59 до 100 залишаються невикористаними. Деякі інші номери були звільнені внаслідок приєднання або зміни маршрутів: 109 (об'єднано з 108), 110 (перенумеровано як 48), 111 (перенумеровано як 45), 214–216 (об'єднано у форму 57).

Місцеві дороги пронумеровані по префектурі. Дорожні знаки, як ви можете бачити на карті доріг Японії: сині з білим текстом. Національні номери відображаються в білому закругленому трикутнику, а місцеві дороги — у шестикутнику. Азіатські автомагістралі позначаються лише у виняткових випадках. На дорогах є знаки, які вказують передбачуваний колір.

До готельного господарства приділяється особлива увага та рівень розвитку готельної інфраструктури є на високому рівні. У 2020 році в Японії було зареєстровано понад 89 тисяч готелів і постійних дворів, що ще більше в порівнянні з 2019 роком. Заклади розміщення в Японії найчастіше поділяються на готелі в західному стилі та традиційні готелі в японському стилі (рьокани), де є кімнати, обставлені татамі. Типовий готель в японському стилі є невеликим, сімейним місцем, і пропонує тиху, особисту гостинність. Як правило — це кімнати, заповнені татамі, які щовечора перетворюються на спальні за допомогою футонів або інших спальних місць. Японські готелі набагато переважають за кількістю готелів у західному стилі і щоночі обслуговують набагато більше клієнтів, ніж сучасні японські готелі.

До місць відпочинку в Японії належать міські готелі, бізнес-готелі, курортні готелі, рьокани (*див. рис. 3.2.8*) та групові житла. У той час як рьокан пропонує гостям, що ночують, унікальні враження від номерів у японському стилі (вашицу), готелі рідше зустрічаються в центрах великих міст і коштують дорожче, ніж готелі, що призводять до порівняно низького рівня заповнюваності. Навпаки, міські готелі приваблюють туристів своїм порівняно недорогим житлом в центрі міста та популярними визначними

пам'ятками. Традиційно міські готелі забезпечили найвищий рівень заповнення номерів серед закладів розміщення в Японії, але в 2020 році відстали від бізнес-готелів через пандемію COVID-19.

Готельна класифікація в Японії відрізняється від загальноприйнятої в Європі. Готелі в країні класифікуються за такою градацією:

- Економні готелі;
- Стандартні готелі;
- Готелі в традиційному стилі (япон. Рьокан);
- Готелі класу «суперіор»;
- «Де люкс» готелі.

Рис. 3.11. Готель в традиційному японському стилі – Рьокан

В Японії також функціонують унікальні капсульні готелі (див. Рис. 3.12) – це також відомий як под-готель, є унікальним типом базового, доступного проживання. Кожен гість займає капсулу, тобто капсулу розміром з ліжко, яку можна закрити дверима або завісою (двері не замикаються, згідно з японськими законами). Ці капсули розташовані в ряди, подвійні штабелі. Зазвичай, але не гарантується, що ваша капсула буде мати кондиціонер, а

також розетки для зарядки пристроїв. Речі зазвичай зберігаються в шафці, наданій готелем.

Перший капсульний готель відкрився в Осаці в 1979 році. Сьогодні ви знайдете їх по всій Японії та за її межами. Капсульні готелі дешевші в порівнянні зі стандартними готелями в Японії. Середня ціна коливається від 2 000 до 5 000 ієн за ніч, але ціни можуть бути вищими в пік туристичних сезонів.

Рис. 3.12. Капсульні готелі в Японії

Середня ціна двомісного номера в тризірковому готелі в Токіо становить близько 150 доларів на добу, в Осаці - 100-120 доларів - в Саппоро - 90-110 доларів. Двомісний номер в п'ятизірковому готелі в Токіо обійдеться приблизно в 300-400 доларів, а в Осаці - в 200-300 доларів. [11]

Ресторани Японії пропонують широкий вибір страв на різний бюджет і смак. Вибір типу ресторанів в Японії дуже різноманітний і залежить від вподобань туристів. Японська категорія ресторанної індустрії може відрізнитися залежно від джерела. Одна з можливих розбивок включає такі сегменти: ресторани для гамбургерів і смаженої їжі, західні та етнічні ресторани, кафетерії, включаючи сімейні ресторани, ресторани в японському

стилі, ресторани соба, удон і суші, а також китайські ресторани та магазини раменів.

На кінець 2020 року кількість ресторанів в Японії становила приблизно 1,41 мільйона закладів. Ресторани є найпоширенішими закладами харчування в Японії, за ними йдуть їдальні. [28]

Ресторанна індустрія є важливою галуззю сфери послуг, що приносить щорічний дохід на трильйони японських ієн. Промисловість також є одним із найбільш актуальних сегментів з точки зору зайнятості, забезпечуючи мільйони робочих місць. Японська їжа відома і популярна в усьому світі, про що свідчить поширення та велика кількість суші-ресторанів у багатьох країнах, що дає можливість розвивати гастрономічний туризм та поширювати традиційну їжу Японії по всьому світу. Насправді, їжа є одним із найбажаніших елементів японської культури для іноземних туристів через свою унікальність та гармонійне поєднання інгредієнтів. Багато туристів під час подорожі до Японії ставлять за мету скуштувати японську мармурову яловичину «Вагю» та різні унікальні вуличні страви «Такономіякі» або жарений восьминіг на паличці.

Що стосується барів і нічних клубів, то бари з хостес призначені насамперед для соціальних і розважальних цілей. Хостес зустрічають гостей посмішками, танцями та іншими послугами. Опікуються такими місцями здебільшого ті, хто розважає ділових гостей за рахунок коштів, або професіонали. Очевидно, що їжа відіграє другорядну роль, хоча можна подати тарілку закусок або простих бутербродів.

Підсумовуючи, можна зробити висновки, що туристам представлена одна з найрозвиненіших туристичних інфраструктур в світі. Для користування подорожуючим надана розвинена система як звичайних міських поїздів так й високошвидкісних потягів «Сінкансен» для швидкого пересування з однієї в іншу точку країни. Готельне господарство поділяється на готелі європейського стилю та традиційного стилю «Рьокаан» з самобутнім та унікальним інтер'єром для любителів відчувати дух японського стилю та архітектури. Залежно від

вподобань ресторанна індустрія дозволяє скуштувати як традиційну японську кухню, так й китайську та європейську кухню.

3.3 Рекреаційно-туристичне районування та провідні центри туризму

Японія знаходиться в різних кліматичних поясах і клімат істотно відрізняється з півночі на південь, тому можливості розвитку туризму є дуже різноманітними. Від гірськолижного відпочинку на півночі до відпочинку на узбережжі океану.

В Японії можна виділити наступні туристичні регіони: Чугоку та Кансай, Чубу, Хоккайдо, Кюсю, Сікоку, Канто, Острови Окінава.

До провідних центрів туризму відносяться : Токіо; Кіото; Нара; Хіросіма; Окінава, Фукуока, Фукусіма, Саппоро.

Чубу - у цьому регіоні, розташованому в центрі острова, височіють Японські Альпи. Це також дивовижні походи по незайманому ландшафту, як сходження на гору Фудзі.

Чугоку та Кансай - регіон Кансай вважається найбільш традиційною частиною країни, де знаходяться численні замки та імперські міста. Що стосується регіону Чугоку, то він добре відомий своєю сильною культурною та історичною спадщиною.

Хоккайдо - цей регіон є справжнім природним раєм завдяки численным річкам, горам, озерам, рівнинам і морю. Хакодате, третє за величиною місто в країні, має багато визначних пам'яток для відвідувачів.

Кюсю - цей субтропічний острів є колискою японської цивілізації та домом для численних архіпелагів, двох вулканів і дивовижних термальних джерел.

Канто - у цьому регіоні розташована столиця Токіо, цей казковий мегаполіс, який приваблює безліч туристів. Неподалік від Токіо знаходяться гори Нікко та друге за чисельністю населення місто країни - Йокогама.

Острови Окінава - які ще називають «японськими Гаваями», колись належали королівству Рюкю. Пляжі мрії та бірюзова вода роблять ці острови ідеальним місцем для відпочинку.

Сікоку - цей регіон, яким часто нехтують туристи, може запропонувати досить багато визначних пам'яток: танцювальний фестиваль Ава-Одорі, паломництво в 88 храмів Сікоку, замок Кочі та багато інших.

Тохоку - між тихоокеанським узбережжям і Японським морем цей регіон, на жаль, відомий тим, що пережив землетрус і цунамі 2011 року, після яких стався ядерний інцидент. Тим не менш, він пропонує чудові краєвиди, такі як озеро Товада, справжня японська природна коштовність.

Перейдемо до визначних туристичних пам'яток в конкретних центрах туризму які були окреслені вище:

Токіо – сучасна столиця «вранішнього сонця» була обрана в 1868 році періода Едо імператором, котрий переїхав з колишньої столиці Кіото в резиденцію військового сьогуна. Це також гігантський ультрасучасний мегаполіс, в якому треба прожити кілька місяців, щоб побачити хоча б половину його пам'яток.

Токіо та його околиці налічують безліч культурно-історичних та сучасних архітектурних об'єктів, які притягують погляд туристів зі всього світу, до самих популярних туристичних місць та об'єктів відносяться:

Імператорський палац – знаходиться в районі Марунучі з старовинними парками 17 століття, які повністю оточені захисними ровами та стінами. Також відомим об'єктом є так званий «подвійний міст» Нідубаші, який веде до самого палацу через те, що він ідеально відбивається від води повторюючи свою форму в відображенні. Нині в палац потрапити не так просто – лише двічі на рік і в фіксовані години (2 січня та 29 квітня) щоб побачити імператора країни.

Акіхабара - відомий як будинок субкультури аніме в Токіо. Все, що стосується аніме, можна знайти в Акіхабарі, включаючи спеціалізовані магазини аніме, книжкові магазини манги та легких романів, спеціалізовані

магазини ігор, кафе покоївки, випадкових вуличних косплеєрів, великі рекламні щити аніме та багато іншого. Туристам, які цінують японську аніме культуру це номер один в списку місць в яких потрібно побувати.

Район Гіндза – популярна торгова зона від стародавності до сучасності, відома як «Таймс-Сквер», але значно старша. Він славиться Район Гіндза є торговим районом протягом багатьох століть і в ньому перетинаються п'ять старовинних доріг, які ведуть до головних міст Японії. Оригінальні ексклюзивні магазини та знамениті магазини розкоші, унікальні чайні будинки та ресторани з традиційною їжею, а в вихідні дні перетворюється в найбільшу пішохідну зону в світі через заборону трафіку. Популярним об'єктом є старий Кабукі-за театр де проходяться національні вистави кабукі (з японської – традиційний театр співу, танців та драми).

В Гіндзі знаходиться унікальний театр Симбасі Енбуджо в якому влаштовуються азума-одорі та виступи Бунраку (з японської – ляльковий театр) – це традиційна вистава гейш на сцені, яка бере свій початок з 1925 року. Відомо, що світ гейш дуже ексклюзивний, і може бути важко отримати доступ до їх виступів або відчутти супутню традиційну кухню рьотей. Азума одорі пропонує унікальну можливість відчутти стильні та гламурні танці гейш у доступній формі, при цьому туристами подають смачні страви та напої рьотей.

Гіндза – це не відвідування конкретних туристичних об'єктів. Також просто гуляти вулицями і вбирати в себе тамошню атмосферу. І, звичайно, шопінг – справжня визначна пам'ятка Гіндзи.

Токійська телевежа в м. Мінато - є дуже популярним об'єктом для відвідування серед туристів. На вежу можна піднятися за допомогою ліфту, а на вершині (332 м) знаходиться велика панорамна оглядома площадка з видом на Токіо. На момент коли вона була збудована (1958 р.) – найвищий об'єкт в світі зроблений зі сталі.

В районі Асакуса знаходиться неймовірний та найвідоміший храм міста Сенто-Дзі – стоїть в кінці старовинної вулиці з магазинів, де зосереджено велику кількість традиційного мистецтва, одягу кімоно, гребінців з ебенового

дерева. Храм присвячений богині Каннон, буддійській богині милосердя і зберіг свій первісний вигляд з 657 н.е до сучасності, але був декілька раз перебудований. Підходячи до храму, відвідувачі спочатку входять через Камінарімон (Громові ворота), зовнішні ворота храму Сенсодзі і символ Асакуса і всього міста Токіо. Торгова вулиця довжиною понад 200 метрів, яка називається Накамісе, веде від зовнішніх воріт до других воріт храму, Хозомон. Поряд із типовими японськими сувенірами, такими як юката та складні віяла, уздовж Накамісе продаються різноманітні традиційні місцеві закуски з району Асакуса.

В Національному музею Токіо – зосереджено понад 100 000 творів японського, китайського та індійського мистецтва і понад 100 національних скарбів. Туристам також пропонується відвідати традиційний ландшафтний сад музею з трьома павільйонами та театральною базою 17 століття Рокусо-ан.

В колишній столиці Японії – *Kioto* зосереджено безліч історико-культурних об'єктів. Кіото є одним з найбільших туристичних центрів Японії, він передає величну атмосферу стародавності, а також є домом багатовікової архітектури. Місто дуже відоме своїми святилищами та масивними храмами.

Золотий павільйон Кінкакудзі – називається так тому, що він щедро покритий золотими пластинами і занесений до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Існує асоціація між золотом і буддизмом Чистої землі, де перший вважається символом духовної чистоти. Крім того, вважається, що буддійський рай рясніє позолоченими павільйонами. Він являє собою цікаве поєднання трьох різних японських архітектурних стилів. Перший або цокольний поверх виконано в палацовому архітектурному стилі (шинден-зукурі) періоду Хейан (794-1185 рр. н. е.). На цьому поверсі є оглядова зона спереду, веранда та задня рибальська палуба, а стіни зроблені із простого дерева та білої штукатурки. В середині є велика зона прийому та статуї як Будди, так і сидить Асікага Йошіміцу в одязі священника. Середній поверх у житловому стилі буке-дзукурі або самурайський і має місце для зустрічей - зал Будди.

Сади і соснові ліси в Кінкакудзі є прекрасним прикладом ландшафтів періоду Муромачі (1333-1573 рр. н. е.), які запрошують туристів досліджувати звивисті стежки, які відкриваються в постійно змінюваних перспективах садів у цілому. Як і в інших подібних садах, побудованих японською аристократією, багато територій були спеціально розроблені, щоб нагадувати про відомі пейзажні сцени з японської та китайської літератури. [5]

Інший представник спадщини ЮНЕСКО – Храм Кійомідзу-дера розташований на горі Отова з видом на Кіото. Кійомідзу-дера, інакше відомий як «Храм джерела чистої води. Це місце популярне своєю вражаючою оглядовою платформою, триповерховою пагодою Коясу та лікувальними чистими водами джерела Отова. Кіомідзу-дера є найпопулярнішою туристичною визначною пам'яткою Кіото, Головний зал є офіційним національним скарбом Японії. Храм належить буддистській секти Кіта-Хоссо і був заснований в 778 році нашої ери Енчіном Шоніном приблизно за 16 років до того, як Хеянкйо (попередня назва Кіото) стало новою столицею Японії. Навіть сьогодні багато відвідувачів вважають, що вода джерела має магичні властивості, і кожна з трьох її гілок пов'язана з романтичними асоціаціями: здоров'я, довголіття та успішність на іспиті. Тож Кіомідзу користується популярністю як у молодих, так і у літніх туристів та мешканців міста.

Колишній імператорський палац в Кіото – був побудований в 794 році і нині залишається одним з найпопулярніших історичних об'єктів міста. Імператорський палац у Кіото, багатий традиціями, зберігає вигляд і атмосферу палацу, як за часів стародавніх імператорських династій Японії. Нинішній Палац був перебудований у 1855 році і складається з кількох споруд, зокрема Сісінден, Сейрьоден, Когосьо, Огакумонджо та Оцунеготен, які відображають архітектурні стилі різних періодів.

Нара – головний буддистський центр і стародавня столиця Японії 8 століття. Тут знаходяться унікальні об'єкти аналогів яких в світі не існує. До цього списку можна віднести храм Тодай-дзі або храм Великого Будди. Це найбільший в світі храм повністю зроблений з дерева висотою 32 м, який

складається з 5-ти ярусів. Також в храмі знаходиться величезна дерев'яна статуя Будди подивитись на яку їдуть туристи з усього світу.

Відпочинок в Дорогава онсен – туристам представлений відпочинок зі спокоєм у відомих місцевих гарячих джерелах та прогулянки по численним яскраво пофарбованих мостах, які перетинають річку. Також туристи можуть піднятися по сусідньому підвісному мосту, який є одним з найбільших в Японії, і помилуватися краєвидами міста. Міст перетинає долину Мітарай, і багато паломників приїжджають сюди в похід, щоб насолодитися навколишніми горами, які пропонують гірські маршрути, річки та водоспади.

Храм Хорюдзі - у грудні 1993 року храм Хорюдзі був внесений до списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Згідно з стародавньою легендою, принц Шотоку побудував цей храм, щоб помолитися Якуші Ньораю про одужання від хвороби свого батька, імператора Йомея. Храм складається із Західного району, Східного району та інших невеликих храмів. Західний район включає такі відомі будівлі, як Головний зал, П'ятиповерхова пагода. Юмедоно — головний павільйон Східного району. Головний зал є найстарішою дерев'яною будівлею у світі. Крім того, храм Хорюдзі має багато споруд, побудованих з другої половини 7-го по 8-е століття. Як дуже відомий храм, Хорюдзі відвідує багато людей як з Японії, так і з-за кордону. Особливу увагу привертає П'ятиповерхова пагода. Він зареєстрований як національний скарб і добре відомий як одна з трьох відомих пагод в Ікарузі.

Нара Парк – це найстаріший комплекс історичних споруд, храмів та прекрасних садів який знаходиться в самому серці міста збудований в 1300 році. Унікальним є те, що всюди по парку ходять ручні олені, які без страху підходять до людей. В Японії олені вважаються «синтоїстськими божественними посланцями». До нього входять Тодай-дзі (Великий Східний Храм) та найвідоміший з Сіми Великих Храмів з Нари, Зал Великого Будди або Дайбуцуден.

Хорію-дзі Храм - найстаріший повністю збережений храмовий комплекс в Японії, Хорію-дзі - чудовий приклад архітектури періоду Асука від 552-645

рр. З майстерними творами мистецтва, що охоплюють весь спектр японської історії. Побудований в 607 р. Н.е. як один із семи великих храмів Нари, Хорію-дзі став великим центром буддизму в Японії, звідки нова віра була перенесена по всій країні (в ті часи проходила дорога від Імперського двору до узбережжя сайт храму). Головний храм секти Шотоку, сайт складається з 45 будівель, 17 з яких класифікуються як Major National Treasures. [4]

Саппоро - є столицею Хоккайдо і п'ятим за величиною містом Японії. Саппоро також є одним з наймолодших великих міст країни. У 1857 році населення міста становило всього 7 чоловік. На початку періоду Мейдзі, коли почався масштабний розвиток Хоккайдо, Саппоро було обрано адміністративним центром острова і розширено за порадами іноземних фахівців.

До найпопулярніших туристичних об'єктів міста відноситься годинникова вежа — символ Саппоро. Будівля була побудована під час раннього періоду розвитку Саппоро в 1878 році як свердлильний зал сільськогосподарського коледжу Саппоро. У 1881 році був встановлений годинник, придбаний у Бостоні. Сьогодні Годинникова вежа служить музеєм з експозиціями про історію будівлі та Саппоро на першому поверсі. На другому поверсі розміщені експозиції з годинником і просторий зал для церемоній, який нагадує про прості будівлі колоніального американського Середнього Заходу.

Аппоро Тейне — найбільший з кількох середніх гірськолижних курортів на околицях Саппоро. Усього за 40 хвилин їзди від центру міста, на курорті є різноманітні лижні траси від широких, пологих пагорбів до довгих і швидких поглиблених трас, які включають дві траси, які використовувалися для деяких лижних змагань під час зимових Олімпійських ігор 1972 року в Саппоро. Олімпійський вогонь досі стоїть над курортом як монумент із видом на Саппоро та Японське море внизу.

Осака – третє за населеннями місто та одне з найпопулярніших напрямів туризму в Японії. Місто Осака є «столицею» національного традиційного

театру бунраку та комедії. Місто пишається своєю історико-культурною цінністю і налічує велику кількість унікальних історичних об'єктів. Наприклад, Замок Осака є одним з самих популярних і важливих архітектурно-історичних пам'яток країни. Будівництво замку в Осаці почалося в 1583 році на місці колишнього храму Ісіяма Хонгандзі, який був зруйнований Ода Нобунагою. На той час це був найбільший замок. Наразі замок приголомшує своїми розмірами та унікальною структурою з стародавньою атмосферою Японії.

Одним з найкращих музеїв Осаки вважається Музей житла та проживання Осаки, який є музеєм під відкритим небом, вкритим моделями будинків і традиційних будівель. Існує величезна кількість копій споруд, які стояли в Осаці в період Едо з 17 по 19 століття, і це ідеальне місце, щоб прийти, якщо ви хочете побачити як люди жили в Осаці в давнину. Щоб по-справжньому проникнути в дух речей, туристи можуть навіть одягнутися в старовинний одяг і прогулятися по комплексу в традиційному японському вбранні кімоно.

Universal Studios Japan є одним із найважливіших тематичних парків у країні після Діснейленду в Токіо, а також другим за величиною в Японії. Він схожий на Universal Studios у Сполучених Штатах, тож туристи можуть прийти сюди, щоб переглянути все, що стосується ваших улюблених фільмів.

Храм Сумійосі-тайся - є основним святилищем бога Сумієсі в Японії. Згідно з легендою, цей храм заснувала імператриця Дзінгу, після свого повернення з Кореї. Комплекс складається із чотирьох основних будівель. Також є інші значущі будівлі у традиційному стилі, на кшталт мосту та арки біля заднього входу на територію. При храмі зберігаються стародавні японські печатки, і навіть історично та культурно цінні розпорядження імператора. [12]

Хіросіма - є головним містом регіону Тюгоку, де проживає понад мільйон жителів. Коли 6 серпня 1945 року над Хіросімою було скинуто першу атомну бомбу, місто стало відомим у всьому світі завдяки цій незавидній відзнаці. Руйнівна сила бомби була величезною і знищила майже все в радіусі

двох кілометрів. Але попри цей трагічний випадок, зруйновані пам'ятки історичної спадщини Хіросіми, такі як замок Хіросіма та сад Шуккейен, були реконструйовані. У центрі міста був побудований великий парк, якому дали назву, яка б відображала прагнення відроджуваного міста: Меморіальний парк миру.

Меморіал миру в Хіросімі - це буквально найбільш асоційований символ Хіросіми, враховуючи спадщину, яка йде разом із містом, і він вшановує трагедію, яка сталася в серпні 1945 року. Купол покликаний показати силу та руйнування, які може принести ядерна зброя, а також служити символом миру на хвилі війни.

Острів Міядзіма вважається одним з найвишуканіших місць Хіросіми і особливо мальовничий восени. До острова легко дістатися, прогулявшись на човні з материкового порту Міядзімагучі, і він може похвалитися вишуканою японською архітектурою та культурою. Тут є чудові зелені ліси та безліч храмів, збережених із давніх часів, а також буддійські храми, куди люди ходять на поклоніння.

Гірськолижні курорти Японії на о. Хоккайдо вважаються одними з найкращих в світі. Найбільший гірськолижний курорт Японії – Нісеко Хірафу пропонує туристам море снігу та позатрасового катання. Курорт Хаппоуан на острові Хонсю знаменитий тим, що на його трасах проходили змагання Олімпійських Ігор в Нагано. Розкішні панорамні види гір і складний регіон катання – головні переваги курорту. [8]

Центр туризму префектура Фукуока - адміністративний, економічний і культурний центр найпівденнішого острова Кюсю і одне з найпрогресивніших міст країни. Розташована в затоці Хаката, Фукуока розділена на дві частини річкою Нака, а Хаката, старша східна частина міста, слугує важливим портом і комерційним центром. Колись укріплене місто зросло у 17 столітті, а після об'єднання з Хакатою в 1889 році стало важливим культурним центром. У наші дні Фукуока є гарячою точкою туризму, де є численні чудові музеї, художні галереї та театри, а також чудові заклади харчування.

Яскравим туристичним об'єктом міста є Замок Фукуока (також відомий як замок Майдзуру та замок Секі) - замок Фукуока (Fukuoka-jō) є прекрасним прикладом типу розкішного будинку 17-го століття на вершині пагорба, який колись надавав перевагу правлячій еліті країни. Хоча велика структура, що залишилася, є лише невеликою частиною колись масивного комплексу оригінального замку – вважається, що він займав площу близько 47 000 квадратних метрів – він залишається вражаючим місцем, розташованим високо на високому кам'яному фундаменті з видом на річку Нака.

Відкритий у 2005 році Національний музей Кюсю (Kyūshū Kokuritsu Nakubutsukan) потрапив у заголовки не лише завдяки відзначеному нагородам архітектурному дизайну, а й як перший новий національний музей Японії, відкритий за понад 100 років. Побудований для розміщення великої публічної колекції мистецтва та історично важливих артефактів, пов'язаних із багатою історією острова, цей сучасний об'єкт може легко зайняти відвідувачів більшу частину дня.

Основні моменти включають демонстрації доісторичних реліквій, знайдених у численних археологічних розкопках, а також експонати, що простежують довгу історію важливості острова як торгового зв'язку між Японією та сусідніми Китаєм та Кореєю. Також на виставці представлено ряд важливих національних скарбів, у тому числі мистецтво 15-го століття провідного японського художника Масанобу Кано, а також багато історично значущих документів і рукописів.

Префектура Окінава – є найпопулярнішим місцем для пляжного та літнього відпочинку в країні, яке приваблює мільйони відвідувачів протягом року. Головною визначною пам'яткою префектури Окінава є приголомшливі пляжі з білим піском, бірюзово-блакитна вода і теплий субтропічний клімат, які приваблюють дайверів і любителів пляжного відпочинку з Японії та всього світу. Окрім пляжів, Окінава пропонує відвідувачам багато інших туристичних визначних пам'яток, таких як курорти світового класу, спокійні

віддалені острови, унікальна традиційна культура та видатна культура місцевої кухні.

Найпоширенішими видами туризму в країні є: пізнавальний; екологічний; спортивний; пляжний; лікувально-оздоровчий.

Пізнавальний туризм найбільш поширений вид туризму серед туристів і він розвивається по всій території країни, особливо в культурно-історичних містах (Нара, Кіото, Осака та інші). До найвідвідуваніших туристичних об'єктів належать: район Гіндза, Імператорський палац в Токіо, Тодай-дзі, святилище Ісе та храм Ідзумо, Кінкакудзі та Замок Осаки.

Спортивний туризм має поширення в більшості на о.Хоккайдо де розташована велика кількість гірськолижних курортів. Найбільший гірськолижний курорт Японії – Нісеко Хірафу.

Пляжний туризм також є одним з найпопулярніших видів туризму серед туристів, які подорожують до острова Окінава з його прекрасними пляжами, блакитною водою та пейзажами.

Лікувально-оздоровчий туризм в країні представлений в країні традиційними онсенами (термальними джерелами) з унікальним хімічним складом води. Найбільш популярним онсеном в країні є Такарагава та Беппу онсен.

Екологічний вид туризму представлений в вигляді великої кількості природних заповідників по всій території країни, багато з яких занесено до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Отже, туристичний потенціал Японії є надзвичайно потужним і ефективно управління ресурсами та підтримка історичних та архітектурних об'єктів дає змогу залучувати мільйони туристів до країни. Багата культурна спадщина та географічне положення Японії дає змогу всебічно та успішно розвивати всі види туризму.

Висновки до третього розділу

В країні дуже розвинена туристично-рекреаційна система, тому кількість прибуттів в 2019 році перед пандемією становила 31,88 мільйона осіб. На основі статистики з 2019 по 2021 роки кількість прибуттів до Японії дуже сильно скоротилася на фоні коронавірусної пандемії і становила в 2020 році 4,11 млн осіб, а в 2021 вже 245 тис.осіб.

Найбільша кількість туристів прибуває з країн Азії, серед яких лідером ж – Китай. За 2021 р. кількість прибуттів з Південної Кореї склала 17,869 осіб, в той час з Китаю – 42 тис. осіб. Американський регіон – 20 тис. прибуттів, європейський регіон та Австралія – близько 40 тис.осіб. В'єтнам, Філіппіни та Індія – 41 тис. осіб. Найбільше туристів приїжджають до Японії з США, Індії, В'єтнаму, Франції, Китаю та Південної Кореї.

В країні функціонує вся необхідна сучасна та високорозвинена інфраструктура. Найрозвиненіша залізнична система з високим рівнем комфорту та сервісу. В країні функціонують високошвидкісні «потяги-кулі» Сінкансен, мережа яких простягається по всій території країни. Метрополітени знаходяться в великих містах. Дуже розвиненим є також авіатранспорт, який є основним шляхом подорожі до країни. Японські авіалінії входять до ТОП-3 провідних авіакомпаній світу. В країні функціонує велика кількість аеропортів, найбільший з них – аеропорт Наріта.

Автомобільний транспорт в Японії добре розвинений, але дорожня система відстає і не відповідає кількості автомобілів. Будівництво доріг утруднене через високу чисельність населення та обмежену кількість корисної землі. Японія має приблизно 1 203 600 км доріг, які складаються з 1 012 000 км міських і сільських доріг, 129 000 км доріг префектури, 55 000 км загальнодержавних автомагістралей і 7 600 км національних швидкісних доріг.

Готельного господарства дуже розвинене та пропонує туристам широкий спектр вибору на любий смак. До готелів приділяється особлива увага та рівень розвитку готельної інфраструктури є на високому рівні. У 2020

році в Японії було зареєстровано понад 89 тисяч готелів і постійних дворів, що ще більше в порівнянні з 2019 роком. Заклади розміщення в Японії найчастіше поділяються на готелі в західному стилі та традиційні готелі в японському стилі (рйокани), де є кімнати, обставлені татамі.

Готелі в країні класифікуються за такою градацією:

- Економні готелі;
- Стандартні готелі;
- Готелі в традиційному стилі (япон. Рйокан);
- Готелі класу «суперіор»;
- «Де люкс» готелі.

В Японії можна виділити наступні туристичні регіони: Чугоку та Кансай, Чубу, Хоккайдо, Кюсю, Сікоку, Канто, Острови Окінава. До провідних центрів туризму відносяться : Токіо; Кіото; Нара; Хіросіма; Окінава, Фукуока, Фукусіма, Саппоро.

В кожному регіоні представлені різні визначні туристичні пам'ятки, до найпопулярніших можна віднести : Храм Тодай-Дзі, Замок Осака, Меморіал Миру, Кійомідзу-дера, Меморіал Миру, Токійська телевежа, парк Universal Picture та Disney Land.

Найпоширенішими видами туризму в країні є: пізнавальний; екологічний; спортивний; пляжний; лікувально-оздоровчий.

РОЗДІЛ 4. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯПОНІЇ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ

4.1. Актуальні напрями розвитку туристично-рекреаційних систем на прикладі Японії

Хоча Японія є третьою за величиною економікою у світі (уступаючи лише США та Китаєм), міжнародні туристи досі не повністю знають про країну та її активи. Японія має багато багатих природних і культурних цінностей, які виходять далеко за межі трьох основних міських районів, але їй необхідно забезпечити, щоб туристи по всьому світу мали більше інформації про все, що вона пропонує. Щоб туристична індустрія процвітала, державний та приватний сектори повинні об'єднатися, щоб забезпечити відвідувачам чудовий досвід.

Наразі уряд працює над тим, щоб переломити ситуацію та прискорити зростання ВВП Японії, і туризм стане ключовою галуззю у цій діяльності. Під керівництвом сформованого державно-приватного партнерства Японія може одночасно досягти прогресу у підвищенні своєї привабливості для багатьох різних сегментів мандрівників, вирішуючи не лише проблеми на поверхневому рівні, а й основні перешкоди для зростання в'їзного туризму.

Японія в основному залишається закритою з 2020 року через пандемію Covid-19, крок, який сильно вдарив по туристичній індустрії. У 2020 році туристичні прибутті до Японії впали більш ніж на 90%, що майже знищило в'їзний туризм. Туристичні агенції позитивно дивляться на відкриття кордонів та продовжують спостерігати великий інтерес туристів до відвідування Японії, незважаючи на те, що в'їзд було заборонено протягом майже двох років. Інші туроператори відзначили вартість закриття Японії.

Туризм сприяє вирішенню економічних і структурних проблем країни, сприяє відновленню місцевих територій і є важливим засобом відновлення

територій, які постраждали від стихійних лих. Деякі з поточних проблем, з якими стикається Японія, включають розвиток конкурентоспроможних на міжнародному рівні напрямків, які мають критичну масу якісних туристичних місць, також створення системи навчання та навичок, щоб дозволити більш кваліфікованому персоналу підтримувати високоякісну галузь; і посилення маркетингових і рекламних механізмів для підвищення ефективності. Олімпійські та Паралімпійські ігри 2020 року в Токіо надають додаткову можливість для міжнародного профілювання.

Місцеві органи та уряд Японії у 2016 році розробив довгострокову стратегію до 2030 року. Нова туристична стратегія для активізації японської економіки доповнюється середньостроковим планом під назвою Базовий план розвитку туристичної нації, який визначає всеосяжний та узгоджений набір заходів, які мають бути вжиті міністерствами в усіх урядах з 2017 року. У сукупності ці документи представляють узгоджену туристичну політику та заходи, які мають здійснювати Уряд та його відомства. Уряд перевіряє всі нормативно-правові акти на предмет їх впливу на туризм і враховує будь-які зміни, якщо це необхідно, встановлюючи та адаптуючи цілі з посиланням на прогнози ЮНВТО та інших експертів, щоб сформулювати та змінити плани, якщо це необхідно.

У жовтні 2019 року, відображаючи важливість Цілей сталого розвитку ООН, JTA провела на Хоккайдо зустріч міністрів туризму G20 на тему максимального внеску туризму в цілі сталого розвитку ООН.

Уряд Японії створив Штаб із сприяння сталому туризму, який займається реалізацією Цілей сталого розвитку. У 2019 році опубліковано «На шляху до розвитку сталого туризму»; цей комплексний підхід до розвитку галузі також визначає характер та масштаб майбутніх ініціатив. Вони включають співробітництво між місцевими органами влади та Японським агентством з туризму в основних туристичних місцях, таких як Кіото, для розробки заходів для контролю над переповненістю та пов'язаними соціальними наслідками. Агентство сприятиме розвитку сталого туризму

шляхом розробки більш широкого використання свого Індексу сталого туризму на основі міжнародних стандартів та заохочуючи місцеві органи влади керувати напрямками, щоб отримати більш повне розуміння того, що є складним і динамічним сектором.

Міністерство землі, інфраструктури, транспорту та туризму працює над розширенням кількості іноземних туристів, які відвідують Японію не лише з Азії, а й з Сполучених Штатів, Європи, Австралії та інших країн, а також над створенням нового бренду під назвою " Японія, весела країна." Уряд працює над розробкою нових туристичних ресурсів, які виходять за межі історії та культури. Крім того, йде робота над збільшенням «експериментального споживання», такого як катання на лижах та сноуборді, оскільки рівень відвідувань сільської місцевості є високим, а довгострокове перебування та споживання повинно зрости.

Оскільки індустрія туризму сильно постраждала від коронавірусної інфекції, існує ризик того, що міжнародний туризм сильно постраждає у разі повторної глобальної епідемії інфекційних захворювань. Тому необхідно посилювати не лише міжнародний туризм, а й внутрішній. Для посилення внутрішнього туризму необхідно підвищити привабливість туристичних напрямків та створити систему тривалих відпусток, щоб туристи могли залишатися на тривалий час.

Внутрішні подорожі вимагають серйозних системних змін. Нинішня система внутрішніх подорожей все ще зосереджена на так званих подорожах на одну ніч із дворазовим бенкетом для групових мандрівників, і існує брак варіантів обслуговування для окремих осіб, сімей та невеликих груп мандрівників, які стають центром попиту сьогодні. Крім того, у внутрішніх подорожах спостерігається більша концентрація піків залежно від сезону, ніж у подорожах за кордон, і існує дефіцит туристичних продуктів із відповідними цінами та вмістом, які чутливо відображають сезонний попит.

Комплексні заходи щодо підвищення якості туристичних послуг та розвитку туристичної системи:

Індустрія туризму - це галузь, яка продає гостинність. Туристичні послуги повинні мати безпечний і задовольняючий рівень та атмосферу через проникнення ідеї про те, що задоволення клієнтів є першочерговим пріоритетом і вимагає співпраці кожної галузі. Крім того, хороші туристичні послуги створюються у співпраці з туристами, і бажано, щоб туристи мали душевне бажання розвивати якісні послуги.

Крім того, туристична індустрія повинна мати позицію співіснування та спільного процвітання з регіоном та місцевими жителями, а також отримувати вищу соціальну оцінку, роблячи якомога більше соціальних внесків. Крім того, необхідно докласти всебічну силу для розвитку туристичної індустрії.

Розвиток людських ресурсів і просування туризму шляхом створення вищих навчальних закладів та науково-дослідних інститутів, таких як університети туризму. Для забезпечення високої якості туристичних послуг необхідні відмінні кадри. Крім того, для підвищення якості туризму та отримання високої соціальної репутації необхідно поглибити дослідження в галузі туризму. Наприклад, туристичний університет, який проводить комплексні дослідження внутрішньої та закордонної політики, пов'язаної з туризмом.

4.2 Сучасний стан та перспективи розвитку туристичного обміну між Україною та Японією

Сучасний стан розвитку туристичного обміну між Україною та Японією є вкрай низьким, це спричинено тим, що японці майже нічого не знають про Україну та навіть її географічне положення. Японія має низьку обізнаність та недостатню інформацію про Україну, тому середній японець може просто не мати міцних культурних асоціацій з Україною. Це є негативним фактором при туристичних відносинах двох країн, адже коли не знаєш що це за країна – туди неможливо поїхати.

Старше покоління японців здобуло знання про Україну за часів існування Радянського Союзу, а потім рідко мали можливість їх актуалізувати. Після події 2014 року японці почали асоціативно сприймати Україну як місце, де проходять бойові дії та зростає агресія, тобто країна не є безпечною для подорожі. Взагалі, це нормальне явище в туризмі, адже люди не будуть ризикувати своїм життям через надзвичайні ситуації. Тут більшу роль відіграє не обізнаність та дефіцит актуальної інформації про становище туризму в певному регіоні.

Усі ці негативні уявлення підживлюються корупцією, бюрократією, повільними темпами реформ та модернізацією економіки. Позитивне ставлення до українців як до доброзичливих людей із легким характером і позитивним характером врівноважує ці негативні уявлення.

Досить негативним фактором є те, що більшість японців не відрізняють Україну від Росії. Вони часто помиляються змішуючи культуру та традиції в одне ціле. Тобто, українські ефекти та явища, які могли б сприяти українській культурі, часто сприймаються як російські. Японія має подібний досвід захисту власної культурної спадщини в дискусіях з Китаєм. Тобто сприйняття України в Японії формується через російський контекст.

Серед перспективних тем для співпраці часто називають туризм, взаємопропаганду культури та традицій, українську їжу, Чорнобиль, академічне співробітництво та моду.

Чорнобиль дійсно є досить популярним місцем серед японців, через трагічні референси які сталися в обох країнах. Велика кількість туристів з Японії приїжджають до України задля мандрівки до зони відчуження.

Кількість туристів з України, які відвідують Японію, зросла у зв'язку із спрощенням візових вимог для українців, застосованим у січні 2018 року.

Однією з найбільших проблем туристичного обміну між країнами є те, що кількість інформації про Україну для японців є обмеженою, вони в основному знають що Україна була в Радянському Союзі та про катастрофу на ЧАЕС. Тому, для збільшення кількості туристів з Японії потрібно провести піар-компанію та поширити інформацію про традиції, культуру та загальні відомості про Україну.

Україна не зможе потрапити до ТОП-10 країн в яку б масово приїжджали японці через їх менталітет та впевненість про корупційну діяльність в Україні, її повільний розвиток на відміну від їхньої країни.

Японські туристи вважають, що в Україні не вистачає можливостей та підтримки молодих талантів з різних сфер, і те що вони покидають Україну в пошуках гідного місця є показником задоволеності в соціальній та науковій підтримці.

Найбільш відомі історичні туристичні пам'ятки України в Японії:

- Софія Київська;
- Майдан Незалежності (в особливості після подій 2014 року);
- Києво-Печерська Лавра.

Досить добре японці проінформовані про трагедії глобального значення як Бабин Яр.

Просування України як туристичної дестинації та поширення загальних знань займається посольство України в Японії, які розробляли успішні туристичні програми та проекти з організації різноманітних заходів

для представлення української культури в Японії (ярмарки, концерти, виставки, тощо). Також вони займаються організацією візитів японських культурних діячів в Україну, співпрацюють з академічними та навчальними закладами.

Серед перспектив розвитку туристичного обміну можна виділити:

- Різноманітні програми обміну студентами, професійні та бізнес подорожі;
- Представлення культур обох країн (музика, живопис, традиції, культура, бойові мистецтва, тощо);
- Розробка та розповсюдження інформаційних матеріалів (піар-компанії, брошури, фотоальбоми з представленням туристичних маршрутів);
- Розробка туристичних програм та маршрутів по цікавим для японських туристів місцям або темам.

Серед проблем туристичного обміну можна виділити мало орієнтованість японців до подорожі в Україну, епідемічні обмеження та бойові дії на території країни.

З іншого боку українці обізнані про Японію в цілому, але зацікавленість з туристичного боку є невеликою. Потужними перепонами до формування туристичного потоку з України є надто висока ціна подорожі (до неї входять ціна на проживання, харчування, переліт та розваги). Середньостатистичний українець не може собі дозволити відвідати країну через високі ціни, адже віддаленість України від Японії спричиняє підвищення цін на авіапереліт.

Опираючись на дані статистики Японської Національної Організації з туризму [31] туристичні прибуття з України в Японію з 2017 по 2022 рік налічували:

1. 2017 р. – 7,094 осіб;
2. 2018 р. – 8,458 осіб;
3. 2019 р. – 10,176 осіб;
4. 2020 р. – 1,446 осіб;

5. 2021 р. – 1,070 осіб;

6. 2022 р. – 55 осіб (від січня до травня місяця).

На фоні туристичних потоків в Японію з країн Європи та Азії – український туристичний потік є абсолютно незначним.

Виходячи за сказаного вище, напрям Японії в Україні є досить непопулярним через епідемічні обмеження, занадто високу вартість подорожі, відмінність в менталітеті. До країни східного сонця в основному подорожують туристи конкретно зацікавлені в культурі та традиціях японців. Туристичний обмін між країнами є в незадовільному стані через низку проблем та низької туристичної цінності України для японців. Для підняття туристичного іміджу України в Японії потрібне ефективне просування на різних рівнях інформації про нашу державу, окреслення відмінності країни від росії та приваблення туристів цікавими туристичними програмами та турами.

ВИСНОВКИ

Людам подобається вивчати щось нове, унікальне та неповторне яке не схоже на їх повсякденне оточення, тому туризм є способом побачити прекрасне та побувати в неймовірних місцях про які людина може навіть не здогадуватися. Японія – самобутня та унікальна країна з стародавньою і не схожою на будь-яку іншу країну культурою, яка нині приваблює десятки мільйонів туристів.

Очікування від туризму зростають з наступних точок зору, і туризм стає важливим ядром розвитку економіки Японії та суспільства в 21 столітті.

Туризм став невід'ємною частиною життя людей. Для збереження здоров'я, розбудови творчості, зміцнення родинних зв'язків та підтримки соціального розвитку людям у всіх сферах необхідні трудова, відпочинкова та збалансована туристична діяльність. Пропагування туризму, що найкращим чином використовує такі матеріали, як місцева природа, історія та культура, не лише сприяє економічному розвитку країни, а й надає місцевим мешканцям цінну можливість відкрити та створити цю культуру. Туризм оживляє місцеву економіку та культуру та сприяє регіональному розвитку.

На прикладі туристично-рекреаційної системи Японії було розглянуто природні та культурні туристичні об'єкти та пам'ятки. До найпопулярніших природних об'єктів належать: національний парк Сіроко, гори Шіракамі, острів Якусіма, гора Фудзіяма та район п'яти озер. Культурно-історичні об'єкти належать до різних епох та мають надзвичайно велику цінність. До таких об'єктів відносяться: Храм Кійомідзу-дера, Замок Осака, Кінкакудзі або Золотий Павільон, Храм Хорюдзі та Тодай-дзі. Японія – країна новітніх технологій, тому пов'язаних з цим туристичних об'єктів також безліч. Токійська телевежа заввишки 336 м приваблює туристів з усього світу, модний район Акіхабара з хай-тек архітектурою, різноманітні наукові музеї та виставки

Країна лежить в різних кліматичних поясах, тому потрібно брати до уваги сезонність подорожі до країни. Найбільш сприятливим періодом подорожі є з березня місяця по червень, коли не досить жарко та восени. Влітку починається сезон проливних дощів (тайфуни). Взимку досить холодно, лютий – самий холодний період в країні.

Японія – одна з найбільш густонаселених та населених країн світу, високоурбанізована та індустріально розвинена країна. Вона входить до лідерів G7 і підтримує зовнішні політичні зв'язки переважно з високорозвиненими країнами. Розміщуючись між Азією та Тихим океаном, знаходячись між двома найбільшими державами світу — США та Китаєм, Японія має сприятливе географічне положення для розвитку туризму.

Передумовами розвитку туризму в Японії є високий рівень життя, розвиненість транспортної інфраструктури та бездоганний сервіс в готельному господарстві. Завдяки технологічному розвитку всі види послуг для туристів є максимально інформативними та комфортними для використання. Високий рівень безпеки створює необхідні умови для безпечної подорожі туриста до країни та його комфортне повернення.

В роботі було розглянуто статистичні дані Японської національної організації з туризму за різними показниками. Туристичні потоки в Японію були високими та стабільними до 2020 р., тобто до фактичного початку коронавірусної хвороби. В період з 2019-2020 роки кількість прибуттів знизилася на 96,6%. 2021 рік був занепалий та досить простійний, мало прибуттів та мало відбуттів. Починаючи за 2022 року туристична індустрія починає повільно підніматися та набирати обертів.

Найбільше туристів приїжджають з країн Азії, Індії та Америки, абсолютним лідером за прибуттями туристів до Японії – є Китай.

Туристична інфраструктура Японії є однією з найрозвиненіших в світі. Бездоганний сервіс в поєднанні з високим розвитком як транспортної інфраструктури так і готельного господарства дає змогу туристам відчувати себе як вдома. Розвинена лінія високошвидкісних поїздів «Сінкансен», яка є

візиткою країни, традиційні готелі «Рьокан» в японському стилі, онсен-готелі з термальними водами та інше можливо знайти лише в країні східного сонця.

Заклади розміщення в Японії найчастіше поділяються на готелі в західному стилі та традиційні готелі в японському стилі (рьокани), де є кімнати, обставлені татамі. Типовий готель в японському стилі є невеликим, сімейним місцем, і пропонує тиху, особисту гостинність.

В Японії можна виділити наступні туристичні регіони: Чугоку та Кансай, Чубу, Хоккайдо, Кюсю, Сікоку, Канто, Острови Окінава.

До провідних центрів туризму відносяться : Токіо; Кіото; Нара; Хіросіма; Окінава, Фукуока, Фукусіма, Саппоро.

Сучасний стан розвитку туристичного обміну між Україною та Японією характеризується як критичний. Японці майже нічого не знають про Україну за винятком подій 2014 року та Майдану. Частіше всього інформація про українські туристичні місця, об'єкти та пам'ятки ототожнюється з приналежністю до росії. Серед перспективних тем для співпраці часто називають туризм, взаємопропаганду культури та традицій, українську їжу, Чорнобиль, академічне співробітництво та моду.

Серед перспектив розвитку туристичного обміну можна виділити:

- Різноманітні програми обміну студентами, професійні та бізнес подорожі;
- Представлення культур обох країн (музика, живопис, традиції, культура, бойові мистецтва, тощо);
- Розробка та розповсюдження інформаційних матеріалів (піар-компанії, брошури, фотоальбоми з представленням туристичних маршрутів);

Розробка туристичних програм та маршрутів по цікавим для японських туристів місцям або темам.

Тому туристичний напрям Японії в Україні є досить непопулярним через епідемічні обмеження, занадто високу вартість подорожі, відмінність в менталітеті. До країни східного сонця в основному подорожують туристи конкретно зацікавлені в культурі та традиціях японців. Туристичний обмін

між країнами є в незадовільному стані через низку проблем та низької туристичної цінності України для японців. Для підняття туристичного іміджу України в Японії потрібне ефективне просування на різних рівнях інформації про нашу державу, окреслення відмінності країни від росії та приваблення туристів цікавими туристичними програмами та турами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Japan Bound Statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://www.tourism.jp/en/tourism-database/stats/inbound/#country>
2. Japan Outbound Statistics [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://www.tourism.jp/en/tourism-database/stats/outbound/#annual>
3. Kusen E. A System of Tourism Attractions // Tourism. 2010. Vol.58. No.4. p.409-424.
4. Nara Park [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://uk.theplanetworld.com/2265-nara-jpn-ks-nara-uk>
5. Sensoji Temple in Asakusa [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://www.japan-guide.com/e/e3001.html>
6. Багрова Л.А., Багров Н.В., Преображенский В.С. Рекреационные ресурсы (подходы к анализу понятия) // Изв. АН СССР. Сер. Геогр. 1977. №2. С.4-10. 13.
7. Бейдик О.О. Світові рекреаційно-туристські ресурси / О.О. Бейдик // Український географічний журнал. – 2013. - № 2. - С. 49-55.
8. Борисюк О.А. Географічний регіон як об'єкт туристичного маркетингу / Борисюк О.А., Дудник І.М., Беркова О.П. // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Географія. – 2019. – Вип. 4 (74). – С. 23-31.
9. Гірськолижні курорти Хоккайдо [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://vkarpaty.org.ua/hirski-lyzhi-v-yaponiji/>
10. Горіна Г. Культурно-розважальна складова інфраструктури туризму України / Г. Горіна // Реформування економічної системи країни в контексті міжнародного співробітництва: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 22—23 липня 2016 р.) / ГО "Дентр економічних досліджень та розвитку". — Одеса: ЦЕДР, 2016. — С. 37—38.
11. Готелі Японії [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://proukrtravel.ru/goteli/613-goteli-japonii.html>

12. Достопримечательности Осаки [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://top10.travel/dostoprimechatelnosti-osaki/>
13. Дудник І.М., Борисюк О.А. Регіональні системи туристичних послуг: методологічний аспект. – Регіон – 2019: стратегія оптимального розвитку: міжнародна науково-практична конференція, 16-17 жовтня 2019 р.– Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2019р.– С.26-29.
14. Какие меры предприняло Правительство Японии для привлечения туристов в страну. – [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <http://tonkosti.ru/>.
15. Король О.Д. Туристські ресурси та їх використання // Науковий вісник Чернівецького університету.
16. Котенко Т. Комплексний розвиток туристично-рекреаційної інфраструктури України в умовах глобалізації ринку послуг / Т. Котенко // Продуктивні сили і регіональна економіка: зб. наук. пр.: у 2 ч. — К.: РВПС України НАН України, 2009. — Ч. 2. — С. 73—79.
17. Крачило Н.П. Основи туризмознавства : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 1980. 225 с
18. Кульчицький Б.В. Сучасні економічні системи. – Львів: Афіша, 2004. – 279 с.
19. Мазур Ф. Ф. Соціально-економічні умови розвитку рекреаційної індустрії : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Ф. Ф. Мазур. – К. : Центр навч. л-ри, 2005. – 96 с.
20. Новикова В. І. Типізація територіальних рекреаційних систем і виявлення їх прояву в межах Черкаської області [Електронний ресурс] / Новикова В. І. // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. Михайла Коцюбинського. Серія: Географія. – 2008. – № 16. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Nzvdpu_geogr/2008_16/index.htm/
21. Посольство України в Японії [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: https://www.ua.emb-japan.go.jp/itpr_uk/useful_info_visa_ukr.html

22. Преображенский В. С. Рекреационная география, ее состояние и перспективы / В. С. Преображенский, Б. Н. Лихачов, Ю. А. Веденин. – М. : [б. и.], 1994. – С. 1–16.
23. Природопользование: Словарь-справочник. М.: Мысль, 1990. 637 с. 10.
24. Рекреационные комплексим : [учеб. пособие] / [Лукьянова Л. Г. и др.] ; под общ. ред. В. К. Федоренко. – К., 2004. – 346 с
25. Рекреационные системы / под. ред. Н.С. Мироненко, М. Бочварова. М.: Изд-во МГУ, 1986. 134 с.
26. Смаль І.В. Туристичні ресурси світу / І.В. Смаль. – Ніжин: Вид-во Ніжин. держав. університету імені Миколи Гоголя, 2010. – 336 с.
27. Социально-экономическая география Украины / Под ред. О.Шабля. - Львов: Свит, 1998.- 640 с.
28. Статистичні дані готельного господарства Японії[Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://www.statista.com/statistics/1230470/japan-restaurant-numbers/>
29. Статистичні дані Японської Національної Організації з Туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://statistics.jnto.go.jp/en/graph/#graph--Japanese--Trends>
30. Статистичні дані Японської Національної Організації з Туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://statistics.jnto.go.jp/en/graph/#graph--inbound--travelers--transition>
31. Статистичні дані Японської Національної Організації з Туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://statistics.jnto.go.jp/en/graph/#graph--trends--by--country>
32. Теоретические основы рекреационной географии / отв. ред. В. С. Преображенский. – М. : Наука, 1975. – 222 с.
33. Фоменко Н.В. Рекреційні ресурси та курортологія. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 312 с. 11.

34. Ціни на проживання в Токіо [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://ua.traveltables.com/country/japan/city/tokyo/cost-of-living/>

35. Яковенко И.М. Рекреационное природопользование: методология и методика исследований. Симферополь: Таврия, 2003. С.14-33.

36. Статистичні дані Японської Національної Організації з Туризму [Електронний ресурс] – Режим доступу до сайту: <https://statistics.jnto.go.jp/en/graph/#graph--inbound--prefecture--ranking>